

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené dámy a pánové,

na úvod Bulletinu Vás Veronika Nováková vezme na výlet do Štrasburku a podělí se o zkušenosti ze své stáže ve Výboru pro právní záležitosti a lidská práva Parlamentního shromáždění Rady Evropy.

V sekci mezinárodní trestní spravedlnost Adéla Hrdá informuje o sjednání Lublaňsko-Haagské úmluvy, která je významným milníkem v postihu mezinárodních zločinů. Můžeme být hrdí, že jedním z prvních signatářů je Česká Republika. Klára Popelková se vydává na průzkum do světa internetu a zamýšlí se, jakou roli má mezinárodní trestní právo v kontextu kybernetických hrozeb a kyberzločinů.

Johana Marešová z evropské sekce analyzuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *M.G. proti Litvě* (ublížení na zdraví). Jaký je pohled štrasburského soudu na ukládání mírných trestů za sexuálně motivované trestné činy? Sára Aiblová dále pojednává o výběru soudců Soudního dvora EU a ESLP. Jak zajistit, že do lavic

evropských soudů usednou skutečně ti nejlepší?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva si Da Bean Ye všímá soudního procesu s příslušníky egyptských bezpečnostních složek, kteří čelí obžalobě z mučení a vraždy italského studenta Giulia Regeniho. Radek Tesař dále prochází globální Index vnímání korupce za rok 2023. Je umístění ČR na 41. místě ze 180 států dobrým výsledkem?

Anna Pěničková z české sekce zakončuje miniseriál civilního držení střelných zbraní. Jaké praktické otázky vyvstávají v souvislosti se ziskem a držením zbrojního průkazu? Denis Pauk se ve svém článku dále zaměřuje na právní aspekty pomlvy a obrany proti ní. Jakub Dubják sekci uzavírá s nálezem Ústavního soudu, který se vyjádřil k právu dítěte znát svého biologického otce.

Hezké jarní dny s Bulletinem přeje

Pavel Doubek

Editor Bulletinu lidských práv

Obsah

Téma		3
<ul style="list-style-type: none"> Do Francie za lidskými právy: Stáž v Radě Evropy 		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost		5
<ul style="list-style-type: none"> Vstupujeme do nové éry mezinárodní spolupráce v oblasti trestního práva Kyberzločiny a mezinárodní právo: hledání efektivních řešení Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost 		5 8 11
2) Evropský systém ochrany lidských práv		13
<ul style="list-style-type: none"> Jaký je pohled Evropského soudu pro lidská práva na ukládání mírných trestů za sexuálně motivované trestné činy? Jak probíhá výběr soudců SDEU a ESLP? Aktuality evropské sekce 		13 16 19
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		21
<ul style="list-style-type: none"> V Itálii začal soudní proces se čtyřmi příslušníky egyptských bezpečnostních složek, kteří byli obviněni z vraždy italského studenta Giulia Regeniho Globální srovnání vnímání korupce: Corruption Perceptions Index Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva 		21 24 27
4) Česká republika a lidská práva		30
<ul style="list-style-type: none"> Praktické přístupy k civilnímu držení střelných zbraní Co je pomluva a jak se jí bránit? Sice úplně cizí, přesto otec Aktuality české sekce 		30 33 35 39
Monitoring lidskoprávních publikací		41
Redakce Bulletinu		42

Plenární místnost Rady Evropy. Plenary chamber of the Council of Europe's Palace of Europe 2014 01, autor: Adrian Grycuk, 8. říjen 2014, zdroj: Common Wikimedia, CC BY-SA 3.0 PL DEED., upraveno: oříznuto.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Do Francie za lidskými právy: Stáž v Radě Evropy

Veronika Nováková

Lidská práva nejsou jen teoretickou oblastí a práce s nimi může mít různou podobu. Na podzim roku 2023 jsem absolvovala stáž ve Výboru pro právní záležitosti a lidská práva, Parlamentního shromáždění Rady Evropy, kde jsem se o tom sama přesvědčila. Strávila jsem několik měsíců ve Štrasburku, odkud jsem si přivezla spoustu zážitků, které bych tímto alespoň částečně ráda sdílela s ostatními a třeba i motivovala někoho, kdo přemýšlí nad tím, jak se více věnovat lidským právům.

Lidská práva v praxi

Problematika lidských práv mě provázela celou dobou magisterského studia na právnické fakultě a postupem času mi byla tato oblast blíž i v právní praxi a navazujícím studiu. Mimo jiné právě proto jsem měla zájem o stáž v Centru pro lidská práva a demokracii, kde jsem se lidskoprávní problematice mohla věnovat. Po skončení stáže v Centru jsem přemýšlela, jaké to je se lidským právům věnovat i prakticky. Když jsem tedy narazila na možnost stáže v Radě Evropy ve Štrasburku, moc dlouho jsem neváhala.

V prosinci 2022 jsem si podala přihlášku a v září 2023 jsem vyjela na dvouměsíční stáž do Štrasburku. S výhledem na Evropský soud pro lidská práva

Budova Rady Evropy Palais de l'Europe [1]

Veronika Nováková u hlavní budovy Rady Evropy [2]

jsem se věnovala lidským právům nejen na papíře. Byla jsem součástí šestičlenného týmu právníků Výboru, kteří zpracovávají reporty o stavu lidských práv v členských zemích, připravují různé návrhy doporučení pro členské státy, podílejí se na vytváření mezinárodních úmluv a mnoho dalšího.

Jak na stáž v Radě Evropy?

Rada Evropy nabízí dva typy stáží. Já jsem se zúčastnila krátkodobého výjezdu, který nepřekračuje dva měsíce. Druhá možnost je absolvovat půlroční stáž. Oba typy stáží jsou však totožné svou náplní a jediný rozdíl je tedy v délce trvání. Veškeré informace o tom, jak se na stáž přihlásit a jaké jsou podmínky pro přijetí, jsou zveřejněny na webových stránkách Rady Evropy.

Stáž v Radě Evropy je možné absolvovat v jejích různých orgánech, jež se dále člení a věnují se užší problematice, jako jsou například životní prostředí, kultura, migrace, politika. Také je zde možnost ab-

solvovat stáž u Evropského soudu pro lidská práva. Já jsem si s ohledem na své zaměření vybrala Parlamentní shromáždění, Výbor pro právní záležitosti a lidská práva.

Stážista je plnohodnotnou součástí týmu

Náplň práce stážisty se liší podle toho, v jakém orgánu Rady Evropy je zařazen. Mé dny jako stážisty Výboru pro právní záležitosti a lidská práva byly různorodé, vaření kávy a sezení v kanceláři osm hodin nečekejte. Objektivně musím říct, že za dva měsíce jsem toho stihla zažít opravdu hodně.

Účastnila jsem se interních meetingů i setkání odborníků při přípravách mezinárodních úmluv nebo řešení mezinárodních konfliktů. Zároveň jsem byla pomocnou rukou jednotlivým členům Výboru s jejich vlastní prací, která představuje zejména přípravy reportů o stavu lidských práv v členských státech nebo přípravy na události, kterých se členové Výboru účastní.

Měla jsem možnost se nejen zúčastnit zasedání Parlamentního shromáždění Rady Evropy, které se koná čtyřikrát ročně, ale podílet se i na jeho přípravě. Díky tomu jsem byla například přítomna udělování ceny Václava Havla za lidská práva, setkala se s Komisařem pro lidská práva, pozorovala výměny názorů zástupců Ázerbájdžánu a Arménie o Karabachu nebo byla přítomna u odborných diskuzí o řešení války na Ukrajině či teroristických útoků v Izraeli. Rovněž jsem měla příležitost být přítomna jednání u Evropského soudu pro lidská práva a nahlédnout do fungování této instituce.

Rada Evropy a ESLP [3]

Budovy Rady Evropy ve Štrasburku [4]

Zároveň jsem také byla v denním kontaktu s ostatními stážisty z jiných zemí, kteří byli součástí dalších orgánů Rady Evropy. Díky tomu jsem poznala řadu dalších zajímavých lidí a dozvěděla se nejen o fungování dalších jednotek v Radě Evropy, kterých jsem přímo součástí nebyla, ale také o jiných evropských kulturách. Třešničkou na dortu pak bylo cestování, které jsem se stáží spojila a díky tomu poznala Francii v jejích různých podobách od Normandie až po Nice.

Stáž v Radě Evropy tedy opravdu stojí za to. Nejen, že člověk pozná lidská práva z praktického úhlu pohledu, ale zároveň má možnost potkat se s odborníky z různých koutů Evropy, poznat zajímavé lidi a vidět, jak funguje jedna z předních lidsko-právních institucí. Sama jsem byla během pouhých dvou měsíců součástí mnoha zásadních evropských událostí ve vztahu k lidským právům, na které budu dlouho vzpomínat.

Fotografie

- [1] Budova Rady Evropy Palais de l'Europe. Council of Europe Palais de l'Europe, autor: Council of Europe, 17. březen 2008, zdroj: Common Wikimedia, CC BY 3.0 DEED.
- [2] Veronika Nováková u hlavní budovy Rady Evropy, autor: Veronika Nováková, zdroj: Veronika Nováková.
- [3] Rada Evropy a ESLP. Strasbourg, Europe, autor: TeaMeister, 3. srpen 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.
- [4] Budovy Rady Evropy ve Štrasburku. Council of Europe buildings - Strasbourg, autor: Larry Koester, 8. červenec 2003, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Vstupujeme do nové éry mezinárodní spolupráce v oblasti trestního práva

Adéla Hrdá

Česká republika se v únoru připojila k prvním signatářům Lublaňsko-Haagské úmluvy. Smluvní strany se v Úmluvě zavazují kriminalizovat genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny a poskytují obětem právo na odškodnění.

Úmluva v Haagu posbírala své první podpisy

Lublaň se 26. května 2023 stala svědkem historické události, když se na tamní diplomatické konferenci zástupci 68 států rozhodli schválit text *Lublaňsko-Haagské úmluvy o mezinárodní spolupráci při vyšetřování a stíhání zločinu genocidia, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a jiných zločinů podle mezinárodního práva* (Úmluva). Úmluva otevírá nové cesty ke spolupráci států v boji proti beztrestnosti těch nejzávažnějších mezinárodních zločinů. Jedná se proto o nejvýznamnější smlouvu mezinárodního trestního práva od přijetí Římského statutu v roce 1998.[1]

Již fakt, že sjednání Úmluvy v průběhu celého vyjednávání podpořilo na 80 států, poukazuje na široký zájem o posílení mezinárodní spolupráce v této

Úmluva byla podepsána 14. února v haagském Paláci Míru [1]

Za Česko Úmluvu podepsal ministr Blažek [2]

oblasti. Úmluva se poprvé otevřela k podpisu na konferenci v Haagu od 14. do 15. února tohoto roku, kdy se mezi první signatáře přidala také Česká republika.

Ministr spravedlnosti Pavel Blažek, pověřen prezidentem Pavlem a premiérem Fialou, Úmluvu podepsal první den konference spolu se zástupci dalších 31 států. Česká republika přitom iniciativu podporuje dlouhodobě, a to již od jejího vzniku v roce 2011, kdy byla poprvé představena Belgií, Nizozemskem, Slovinskem a Argentinou.

Které zločiny Úmluva pokrývá?

Zdrojem pro obsah Úmluvy se stal již zmíněný Římský statut. Jako základní mezinárodní zločiny, na které se Úmluva vztahuje, však byly vybrány pouze tři zločiny obsažené v Římském statutu – zločin genocidy, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Absence zločinu agrese v hlavním těle Úmluvy je pozoruhodná, a to především v kontextu rusko-ukrajinské války, kdy ruský útok na Ukrajinu v únoru 2022 vyvolal nové diskuse o tomto zločinu.

Úmluva má dále osm příloh, které její působnost rozšiřují. Tyto přílohy zahrnují například zločin mučení, nuceného zmizení osob nebo zmíněný zločin agrese. Každá smluvní strana má možnost se rozhodnout, zda Úmluvu o zločiny v přílohách rozšíří či nikoli.

Cílem je vyplnit mezery mezinárodního trestního práva

Státy mají dle obyčejů mezinárodního práva povinnost vydat nebo soudit osoby, které se nacházejí v jejich jurisdikci, pokud jsou obviněny z určitých mezinárodních zločinů (zásada *aut dedere aut judicare*). Taková povinnost ale není stanovena, jde-li například o zločiny proti lidskosti.[2] Úmluva proto smluvním stranám zakládá povinnost stíhat všechny zločiny, na které se Úmluva vztahuje. Pokud obviněného nestíhají, mají pak povinnost jej vydat státu, který je ke stíhání obviněného příslušný a o vydání požádá.

V případě mezinárodních zločinů je navíc problematické, že jak podezřelí, tak oběti či důkazy se často nacházejí na území několika států, a pro jejich shromáždění je tak nezbytné, aby spolu tyto státy spolupracovaly. Nedostatečná úprava mezinárodní právní spolupráce ale často vede ke zkomplikování vyšetřování a potenciálního stíhání. Úmluva se snaží vyplnit právě tuto mezeru.

Text Úmluvy nabízí hned několik nástrojů, kterých mohou instituce jednotlivých smluvních stran v rámci vzájemné právní pomoci využívat. Tyto nástroje zahrnují videokonference, vzájemné poskytování informací a důkazních materiálů či sdílení odborných posudků. Mechanismy Úmluvy mají dále například usnadnit přepravu zadržených osob či provádění prohlídek. Účelem je zkrátka zajistit, aby pachatelé nezůstali nepotrestáni.

Důraz na práva obětí

Opravdu revolučním je přístup Úmluvy k právům obětí – především v otázce odškodnění obětí. Dosud byla otázka mezinárodní spolupráce v oblasti reparací často přehlížena, avšak Úmluva tento nedostatek napravuje.

Již preambule Úmluvy uznává práva obětí, svědků a dalších účastníků procesu a zdůrazňuje potřebu jejich ochrany. Mimo jiné je zaručeno právo obětí na stížnost a právo na odškodnění v podobě navrácení majetku, finanční kompenzace či rehabilitace. [3] Obětem náleží právo na reparace v případě, že se zločin stal na území smluvního státu Úmluvy nebo uplatňoval-li smluvní stát nad případem jurisdikci.

Úmluva symbolizuje pokrok v přístupu k právům obětí [3]

Potenciální dopad Úmluvy na mezinárodní právo

Dojednání Úmluvy přišlo v naprosto klíčovém okamžiku pro mezinárodní spravedlnost, jelikož v šestém výboru Valného shromáždění je v současnosti projednáván také návrh úmluvy, která se má blíže zabývat zločiny proti lidskosti. Očekává se, že některá ustanovení Úmluvy budou inspirací i pro tento nový dokument.

Právě potenciál vytvořit precedens pro další mezinárodní úmluvy byl zdrojem mnoha problémů při vyjednávání. Až kompromis umožňující smluvním stranám pozastavit uplatňování některých ustanovení na dobu tří let umožnil v květnu přijetí textu.

Inspirace pro jiné úmluvy je pouze jedním z mnoha dopadů, které Úmluva může do budoucna mít. Opravdový vliv se ale bude odvíjet i od toho, jak rychle bude probíhat proces ratifikace a kolik smluvních stran se nakonec k Úmluvě připojí.[4] Úmluva vstoupí v platnost po úspěšné ratifikaci alespoň ve třech státech.

Poznámky

- [1] Římský statut je mezinárodní smlouva, kterou byl zřízen Mezinárodní trestní soud.
- [2] Státy mají například povinnost stíhat osoby obviněné z genocidy na základě Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia nebo vážná porušení Ženevských úmluv v případě mezinárodního ozbrojeného konfliktu. Státy ale nemají povinnost stíhat například zločiny proti lidskosti.

- [3] Rehabilitační opatření jsou zaměřena na usnadnění opětovného začlenění obětí do společnosti. Cílem rehabilitace obětí je co nejvíce obnovit jejich nezávislost, fyzické, duševní, sociální a profesní schopnosti a plnou účast ve společnosti.
- [4] Podpis mezinárodních smluv je klíčovým krokem jejich sjednávání, jedná se však pouze o politické gesto, kterým stát dává najevo, že se smlouvou souhlasí a přeje si stát se smluvní stranou. Mezinárodní smlouvy se stávají závazné až po dokončení procesu ratifikace, což v českém kontextu znamená po schválení Parlamentem a následném podpisu prezidenta.

Zdroje

Lublaňsko-Haagská úmluva o mezinárodní spolupráci při vyšetřování a stíhání zločinu genocidia, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a jiných zločinů podle mezinárodního práva. (2023). Získáno z: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZEZ/projekti/MLA-pobuda/The-Ljubljana-The-Hague-MLA-Convention.pdf>.

de Oliveira Biazatti, B. & Amani, E. (2023, 12. června). The Ljubljana – The Hague Convention on Mutual Legal Assistance: Was the Gap Closed? [příspěvek na blogu]. Získáno z: <https://www.ejiltalk.org/the-ljubljana-the-hague-convention-on-mutual-legal-assistance-was-the-gap-closed/>.

International Law Blog. (2023, 18. září). The Ljubljana – The Hague Convention: A step forward in Combating Impunity for Atrocity Crimes [příspěvek na blogu]. Získáno z: <https://internationallaw.blog/2023/09/18/the-ljubljana-the-hague-convention-a-step-forward-in-combating-impunity-for-atrocity-crimes/>.

Nizozemská vláda. (2024, 14. února). *Convention signed to combat international crime more effectively*. Získáno z: <https://www.government.nl/latest/news/2024/02/14/convention-signed-to-combat-international-crime-more-effectively>.

Centrum pro mezinárodní právo. *MLA Initiative*. Získáno z: <https://www.centruminternationaalrecht.nl/mla-initiative>.

Shane A. J., Sweeney H & Hoff O. B. (2023, 1. září). *An Assessment of the Ljubljana-The Hague Convention on Mutual Legal Assistance* [příspěvek na blogu]. Získáno z: <https://www.lawfaremedia.org/article/an-assessment-of-the-ljubljana-the-hague-convention-on-mutual-legal-assistance>.

Schweighoferova F. (2023, 3. srpna). *Symposium on Ljubljana – The Hague Convention on Mutual Legal Assistance: Critical Reflections – Fulfilling the Potential of this Landmark Treaty*. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2023/08/03/symposium-on-ljubljana-the-hague-convention-on-mutual-legal-assistance-critical-reflections-fulfilling-the-potential-of-this-landmark-treaty/>.

Řepka V. (2024, únor). Pavel Blažek v Haagu: „Podpis Úmluvy považují za významný krok vpřed v našem společném boji proti beztrestnosti a v úsilí o dosažení spravedlnosti pro oběti nejzávažnějších

Text byl schválen po více než 10 letech úsilí v Lublani [5]

zločinů.“ [tisková zpráva]. Získáno z: <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/pavel-bla%C5%BEek-v-haagu-%E2%80%9Epodpis-%C3%BAmluvy-pova%C5%BEuji-za-v%C3%BDznamn%C3%BD-krok-vp%C5%99ed-v-na%C5%A1em-spole%C4%8Dn%C3%A9m-boji-proti-beztrestnosti-a-v-%C3%BAsil%C3%AD-o-dosa%C5%BEen%C3%AD-spravedlnosti-pro-ob%C4%9Bti-nejz%C3%A1va%C5%BEn>.

Fotografie

- [1] Úmluva byla podepsána 14. února v haagském Paláci Míru. The Peace Palace: garden view, autor: R Boed, 3. říjen 2013, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Za Česko Úmluvu podepsal ministr Blažek. 2014/06/10 Pavel Blažek na tiskové konferenci po jednání poslaneckého klubu OSD, autor: ODS, 10. června 2013, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Úmluva symbolizuje pokrok v přístupu k právům obětí. Victims Rights, autor: Nick Youngson, zdroj: The Blue Diamond Gallery, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [4] Jedná se o nejdůležitější smlouvu v oblasti od Římského statutu. July 1998: Rome Conference, autor: Coalition for the ICC, 4. květen 2010, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [5] Text byl schválen po více než 10 letech úsilí v Lublani. View of Ljubljana Center with Ljubljana River, Ljubljana, Slovenia, autor: Med Cruise Guide, 16. červenec 2017, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

Jedná se o nejdůležitější smlouvu v oblasti od Římského statutu [4]

Kyberzločiny a mezinárodní právo: hledání efektivních řešení

Klára Popelková

Mezinárodní právo sehrává klíčovou roli v regulaci vztahů mezi státy a dalšími mezinárodními aktéry v nejrůznějších oblastech včetně kyberprostoru. S rostoucím zájmem o tuto oblast nabývá mezinárodní trestní právo stále většího významu, a to zejména v kontextu kybernetických hrozeb a kyberzločinů. Nedávná konference prokurátora Mezinárodního trestního soudu se zaměřila právě na toto téma.

Rozmanitost subjektů, kteří se podílejí na správě kyberprostoru, je značná. Kyberprostor zahrnuje, ale není omezen pouze na státy – mezinárodní právo tedy nemá na jeho regulaci přímý monopol. Zájem o uplatňování mezinárodního práva v kybernetickém prostoru roste i ze strany nevládních aktérů, což lze demonstrovat vypracovanými dokumenty, jako je například Tallinnský manuál.[1]

Kybernetické zločiny jsou dynamickou a neustále se vyvíjející oblastí. Ačkoliv stávající mezinárodní právo poskytuje nástroje k řešení některých kyberzločinů, nové technologické výzvy vyžadují jeho neustálé přizpůsobování a revize. Konference prokurátora Mezinárodního trestního soudu (MTS) tak představuje další krok ve zkoumání méně známých oblastí kybernetické kriminality.

Konference prokurátora Mezinárodního trestního soudu

Konference se zabývala kriminalitou páchanou v kyberprostoru v kontextu Římského statutu. Kriminalitou páchanou v kyberprostoru (cyber-enabled crimes) rozumíme takové trestné činy, jejichž páchaní mohou informační a komunikační technologie velmi usnadnit, ale které mohou být spáchány i bez nich. Oproti nim stojí trestné činy, které mohou být spáchány pouze prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Rozumíme jimi kyberkriminalitu v užším smyslu (cyber-dependent crimes).

Faouzia Mebarki, předsedkyně ad hoc komise k Úmluvě [1]

Společně s technologickými odborníky a korporacemi se na konferenci diskutovaly nejnovější online hrozby, využití umělé inteligence v dezinformacích a role MTS při řešení kyberzločinů. Jednou z klíčových diskutovaných otázek bylo, jaký dopad mají kyberzločiny na lidská práva, spravedlnost a odpovědnost. Prokurátor MTS Karim A. A. Khan jejich vážné důsledky zdůraznil zejména v případech, kdy se zaměřují na kritickou infrastrukturu, jako jsou nemocnice nebo elektrárny.

Prokurátor rovněž připomněl, že ačkoliv se žádné ustanovení Římského statutu nevěnuje konkrétně kyberzločinům, je zřejmé, že takové jednání může naplňovat znaky základních a již definovaných mezinárodních zločinů a může tak být stíháno.[2] Přesto je nezbytné, aby mezinárodní trestní právo na nové výzvy v oblasti kriminality páchané v kyberprostoru reagovalo.

Výsledky konference budou mít důležitý dopad i na rozvoj politiky MTS týkající se kyberzločinů. Kancelář prokurátora MTS navíc plánuje rozšíření svých iniciativ na prevenci, kybernetickou bezpečnost a ochranu dat. Do budoucna slibuje vytvoření platformy Project Harmony pro správu důkazů a využití umělé inteligence a strojového učení pro zlepšení integrity dat.

Příprava komplexní mezinárodní úmluvy o kybernetické kriminalitě

Až na pár výjimek, jako je například Úmluva o počítačové kriminalitě Rady Evropy (tzv. Budapeštská

úmluva) nebo Úmluva Africké unie o kybernetické bezpečnosti a ochraně osobních údajů, nedisponuje mezinárodní právo konkrétními pravidly regulujícími kyberprostor. V této oblasti se opírá o již existující právní rámce při současném zohlednění použití informačních a komunikačních technologií.

Jak jsme však již v minulosti psali na našem blogu (viz článek z května 2023), na základě rezoluce Valného shromáždění OSN se několikrátým rokem pracuje na komplexní mezinárodní úmluvě o kybernetické kriminalitě (Úmluva), jejíž vyjednávání vede speciálně zřízená ad hoc komise. Původně mělo dojít k předložení návrhu Úmluvy Valnému shromáždění na začátku letošního roku, momentálně je však situace spíše opačná – na posledním únorovém zasedání ad hoc komise došlo k odložení jejího schválení.

Smluvním stranám se nedaří dosáhnout konsensu dlouhodobě. Hlavní neshody jsou v podstatě od začátku vyjednávání stejné – rozsah spolupráce a zakotvení ochrany lidských práv přímo v textu Úmluvy nebo samotné spektrum trestných činů, které by měla Úmluva potírat.

Právě poslední zmíněná oblast vyvolává nejen spory a výrazné zpoždění v procesu vyjednávání, ale také stále sílící obavy o potenciální ohrožení lidských práv. Některé státy se totiž obávají, že v důsledku přijetí Úmluvy s širším rozsahem trestných činů, tedy potírající kriminalitu páchanou v kyberprostoru, by mohlo dojít ke zneužití Úmluvy například k omezení svobody projevu. Ani po dvou letech jednání se tak státy nemohou dohodnout na tom, zda bude Úmluva kriminalizovat jen kyberkriminalitu v užším smyslu (cyber-dependent crimes) nebo právě i kriminalitu páchanou v kyberprostoru (cyber-enabled crimes).

Jednání o nové úmluvě o kyberzločinech probíhají na půdě OSN [2]

Prokurátor MTS potvrdil, že Římský statut umožňuje stíhat i kyberzločiny [3]

litu v užším smyslu (cyber-dependent crimes) nebo právě i kriminalitu páchanou v kyberprostoru (cyber-enabled crimes).

Budoucí vývoj právní regulace

Jednání o Úmluvě se tak s ohledem na různé politické a kulturní hodnoty smluvních stran stává stále komplikovanější. Nesnáze při dosahování konsensu nad hlavními otázkami naznačují, že dokončení a přijetí Úmluvy může trvat ještě dlouhou dobu. Vzhledem k rostoucímu počtu i významu kybernetických hrozeb je ale nezbytné usilovat o vypracování efektivních právních nástrojů pro regulaci a boj s touto formou kriminality.

Stejně tak je ale nezbytné, aby mezinárodní úmluvy respektovaly základní práva jednotlivců a nedocházelo k jejich zneužívání nebo omezování. Pouze tak lze dosáhnout spravedlivé a efektivní regulace kyberzločinů, která bude sloužit zájmům všech zúčastněných stran a zároveň ochrání základní hodnoty a principy mezinárodního práva a lidských práv.

Poznámky

- [1] Tallinnský manuál je studie zabývající se aplikací mezinárodního práva v kybernetických konfliktech a válkách.
- [2] Dle článku 5 Římského statutu má MTS jurisdikci nad zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny, zločinem genocidy a zločinem agrese.

Zdroje

- Brookbanks, D. Oliveira, A. P. (2024, únor 15). A dream deferred or a near miss? *Global Initiative*. Získáno z: <https://globalinitiative.net/analysis/un-committee-postpones-decision-cybercrime-convention/>
- Hollis, D. (2021, červen 21). A brief primer on international law and cyberspace. *Carnegie*. Získáno z: <https://carnegieendowment.org/2021/06/14/brief-primer-on-international-law-and-cyberspace-pub-84763>
- Ifeanyi-Ajufo, N. (2023, září 21). Africa's Cybersecurity Treaty enters into force. *Directions*. Získáno z: <https://directionsblog.eu/africas-cybersecurity-treaty-enters-into-force/>
- Khan, K. A. A. (2023, srpen 20). Technology will not exceed our humanity. *Digital Front Lines*. Získáno z: <https://digitalfrontlines.io/2023/08/20/technology-will-not-exceed-our-humanity/>
- Office of the Prosecutor (2024, leden 22). *Statement by ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC on conference addressing cyber-enabled crimes through the Rome Statute system* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-conference-addressing-cyber-enabled-crimes-through>
- United Nations Office on Drugs and Crime (2024). *Concluding session of the Ad Hoc Committee*. Získáno z: https://www.unodc.org/unodc/en/cybercrime/ad_hoc_committee/ahc_concluding_session/main

Wilkinson, I. (2023, srpen 2). What is the UN cybercrime treaty and why does it matter? *Chatham House*. Získáno z: <https://www.chathamhouse.org/2023/08/what-un-cybercrime-treaty-and-why-does-it-matter>

Fotografie

- [1] Faouzia Mebarki, předsedkyně ad hoc komise k Úmluvě. 2019 Comprehensive Test-Ban Treaty Article XIV Conference (48831870296), autor: The Official CTBTO Photostream, 25. září 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [2] Jednání o nové úmluvě o kyberzločinech probíhají na půdě OSN. Secretariat Building at United Nations Headquarters, autor: UN Photo/Rick Bajornas, 23. únor 2017, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.
- [3] Prokurátor MTS potvrdil, že Římský statut umožňuje stíhat i kyberzločiny. ICC Press Conference regarding the Ruto and Sang trial, which opens 10 September 2013, 9. září 2013, zdroj: ICC-CPI.
- [4] MTS hostil konferenci na téma kyberzločinů. International Criminal Court The Hague, autor: Roel Wijnants, 3. květen 2020, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0 DEED, upraveno: oříznuo.

MTS hostil konferenci na téma kyberzločinů [4]

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Adéla Čapková

Mezinárodní soudní dvůr projedná údajnou genocidu na Ukrajině

Začátkem února 2024 Mezinárodní soudní dvůr (MSD) rozhodl, že má pravomoc projednat žalobu, kterou Ukrajina podala v únoru 2022. Ukrajina se žalobou, mimo jiné, domáhá prohlášení, že nepáchala genocidu na východě Ukrajiny. Touto údajnou genocidou totiž Rusko zdůvodnilo svou invazi na ukrajinské území.

Žádost Ukrajiny o určení, že Rusko svou násilnou invazí na Ukrajinu porušuje Úmluvu o zabránění a potírání zločinu genocidia, však MSD zamítl. Zároveň odmítl rozhodnout o tom, že prohlášení nezávislosti Doněcké lidové republiky a Luhanské lidové republiky porušuje Úmluvu o genocidě. Tyto dva nároky totiž dle MSD pod Úmluvu o genocidě nespádají, a proto o nich soud nemůže v rámci tohoto sporu rozhodnout.

MSD již předběžně projednal tuto záležitost v březnu 2022, kdy vydal předběžné opatření, kterým Rusku nařídil, aby svou invazi okamžitě zastavilo. Rusko v návaznosti na opatření namítlo nedostatek pravomoci MSD o věci rozhodnout. Výše popsaným rozhodnutím MSD rozhodoval právě o těchto námitkách. Je také důležité poznamenat, že ačkoliv je rozhodnutí MSD pro strany sporu závazné, není nijak vynutitelné.

Ongwen: 52 milionů EUR pro oběti konfliktu v Ugandě

Mezinárodní trestní soud (MTS) vydal koncem letošního února rozhodnutí o odškodnění obětí v případě bývalého ugandského velitele povstalců a vysokého člena Boží armády odporu (LRA), Dominica Ongwena. V rámci odškodnění byla obětem přiznána mimořádná částka ve výši 52 milionů EUR.

Dominic Ongwen byl již v roce 2021 MTS odsouzen za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti

Projev ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského [1]

k 25letému trestu, který si odpykává v norské věznici. Odškodnění obětí se vztahuje pouze na tyto činy, za které byl již dříve odsouzen. Soudce MTS Schmitt však poznamenal, že Ongwenovy činy se dotkly i mnoha dalších obyvatel Ugandy. Velká pozornost byla také věnována odškodnění dětských vojáků, které Ongwen do LRA verboval.

V rámci odškodnění byla Ongwenovým obětím přiznána částka 15 milionů EUR jakožto kolektivní náhrada[1], dále pak částka 37 329 000 EUR určená pro individuální vypořádání jednotlivých obětí a nakonec částka 100 tisíc EUR vyčleněná na ceremonie a památníky. Celkově tak tedy bylo obětem v rámci odškodnění přiznáno rekordních 52 milionů EUR.

MTS však zdůraznil, že Ongwen sám nemá žádný majetek, ze kterého by mohl odškodnění obětem zaplatit. Obětem Ongwenových činů tak bude odškodnění vyplaceno z fondu Trust Fund for Victims, který MTS zřídil za účelem odškodnění obětí mezinárodních zločinů. Jak však podotkl soudce MTS Schmitt, vzhledem k velikosti fondu a výši uloženého odškodnění, bude potřeba, aby se do jeho financování více zapojily státy, soukromé osoby i mezinárodní organizace.

Rodiny rukojmích Hamásu podaly stížnost k MTS

Přesně na svátek sv. Valentýna podala delegace rodinných příslušníků izraelských rukojmích držných teroristickou organizací Hamás stížnost k MTS. Ve své stížnosti Hamás obviňuje z páchaní válečných zločinů.

Podle Fóra rodin rukojmích a nezvěstných, které rodinné příslušníky izraelských rukojmí zastupuje, by tato stížnost měla přispět také k zesílení tlaku na Hamás, a tudíž i k propuštění jednotlivých rukojmích. Ve své podstatě je pak tato stížnost nejen snahou o spravedlnost, ale také výzvou jednotlivým státům, aby se akcím Hamásu postavily.

V tomto případě je důležité upozornit, že Izrael není smluvní stranou MTS, avšak Palestina přistoupila k MTS již v roce 2015. MTS tak může rozhodovat o zločinech spáchaných Palestinci na území jiného státu, stejně tak může rozhodovat o zločinech spáchaných v Palestině příslušníky ostatních států. MTS se tak touto stížností musí zabývat.

Poznámka

[1] Kolektivní náhrady byly přiznány s ohledem na obrovské množství obětí, kterým bylo odškodnění přiznáno (49 772). Prostřednictvím kolektivních náhrad bude obětem poskytována komunitní pomoc za účelem vyrovnání se s následky zločinů.

Zdroje

Top UN Court says it has jurisdiction on most of Ukraine's invasion case (2024, únor 2). *France24.com*. Získáno z: <https://www.france24.com/en/europe/20240202-top-un-court-says-it-has-jurisdiction-on-most-of-ukraine-s-invasion-case>

Van den Berg, S. (2024, únor). World court says it will hear part of of Russia-Ukraine genocide case. *Reuters.com*. Získáno z: <https://www.reuters.com/world/europe/world-court-rule-jurisdiction-russia-ukraine-genocide-case-2024-02-02/>

Corder, M. (2024, únor). The UN's top court says it has jurisdiction in part of Ukraine's genocide case against Russia. *Apnews.com*. Získáno z: <https://apnews.com/article/ukraine-russia-genocide-court-un-icj-c3f9cf7462cd85e73ab53a9499093f4>

International Court of Justice. (2024). *Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation)*. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/case/182>

MTS obdržel stížnost pro páčání válečných zločinů Hamásem [2]

Rodiny rukojmích Hamásu stále doufají, že se jednou vrátí [3]

International Criminal Court. (2024, únor). *Ongwen case: ICC Trial Chamber IX orders reparations for victims* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/news/ongwen-case-icc-trial-chamber-ix-orders-reparations-victims>

International Criminal Court. (2024, únor). *Situation in Uganda in the case of the Prosecutor v. Dominic Ongwen*. Dostupné z: [0902ebd18078e195.pdf](https://www.icc-cpi.int/news/ongwen-case-icc-trial-chamber-ix-orders-reparations-victims)

Gaynor, L. (2024, únor) The Wild Reparations Order of the ICC. *Justiceinfo.net*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/128948-wild-reparations-order-icc.html>

Sharon, J. (2024, únor) Hostages' families file Hamas war crimes claim at ICC: 'Genocide can't go unpunished'. *Timesofisrael.com*. Získáno z: <https://www.timesofisrael.com/hostages-families-file-hamas-war-crimes-claim-at-icc-crimes-cant-go-unpunished/>

Diamond, J. & Ebrahim, N. & Krever, M. (2024, únor) Israeli hostage families seek justice with war crimes complaint against Hamas. *Edition.cnn.com*. Získáno z: <https://edition.cnn.com/2024/02/14/middleeast/israeli-hostage-families-war-crimes-complaint-intl/index.html>

Koenig, M. (2024, únor) Families of Israeli hostages to file war crimes complaint against Hamas: 'Must be condemned'. *Nypost.com*. Získáno z: <https://nypost.com/2024/02/13/world-news/families-of-israeli-hostages-to-file-war-crimes-complaint-against-hamas/>

Fotografie

[1] Projev ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Russia is attempting to sever any connection children have with Ukraine; swift actions are needed to bring them back home – President at the inaugural meeting of the International Coalition for the return of Ukrainian children., autor: President of Ukraine, 8. prosinec 2023, zdroj: Flickr, CC0 1.0 DEED.

[2] MTS obdržel stížnost pro páčání válečných zločinů Hamásem. International Criminal Court building (2019) in The Hague 01, autor: OSeveno, 12 květen 2019, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[3] Rodiny rukojmích Hamásu stále doufají, že se jednou vrátí. Families of Israeli hostages visit the Ohel Chabad (November 13, 2023) 04, autor: Chabad.org, 13. listopad 2023, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY 2.0 DEED.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Jaký je pohled Evropského soudu pro lidská práva na ukládání mírných trestů za sexuálně motivované trestné činy?

Johana Marešová

V únoru rozhodl Evropský soud pro lidská práva ve věci M.G. proti Litvě. Stěžovatel brojil proti nepřiměřené délce řízení a namítal též výměru trestu, obzvláště vzhledem k tomu, že byl v době spáchání trestného činu nezletilý. Rozhodnutí je v kontextu současné společenské diskuze aktuální a může být relevantní též pro Českou republiku, kde je ukládání mírných trestů za sexuální trestné činy dlouhodobě problematickým tématem.

Skutkové shrnutí

Stěžovatele v srpnu roku 2014 napadl v jeho domově útočník pod iniciály R. V., partner tety stěžovatele. Stěžovateli bylo v té době 17 let. Dle lékařské zprávy utrpěl stěžovatel úder do břicha a pravé ledviny, lehký otřes mozku, hučení v uších a poruchu přizpůsobení. Porucha přizpůsobení vzniká jako následek vysoce stresové životní situace, kdy pacient na tuto situaci reaguje nepřiměřenou intenzitou svého chování i délkou trvání tohoto chování. Původně byl R. V. obviněn z lehkého ublížení na

Problematika sexuálního násilí představuje v současné době vysoce diskutované téma [1]

ESLP vydal potenciálně přelomové rozhodnutí v oblasti trestání sexuálních trestných činů [2]

zdraví, během vyšetřování však vyšlo najevo, že mohlo dojít k pokusu o pohlavní zneužití. V rámci policejního výslechu R. V. popřel, že by se pokusil stěžovatele znásilnit či že ho vůbec udeřil. Přiznal ale, že je možné, že ho zranil, a uvedl, že incidentu lituje. V září téhož roku se kvalifikace skutku změnila na pokus o sexuální zneužití nezletilé osoby. Následně soud na žádost prokurátora několikrát prodloužil lhůtu stanovující konec předsoudní fáze. Ta tak nakonec skončila až na konci listopadu 2015. V roce 2018 prokurátor rozšířil obžalobu o lehké ublížení na zdraví. V roce 2019 prvoinstanční soud shledal obžalovaného vinným z lehkého ublížení na zdraví a pokusu sexuálního zneužití. Soud R. V. odsoudil k trestu odnětí svobody na 3 roky a 8 měsíců a přiznal stěžovateli náhradu škody ve výši 6.000 eur.

Proti rozsudku se stěžovatel odvolal, protože považoval trest za příliš benevolentní. Proti rozsudku se odvolal také R. V. a žádal o zproštění viny. Soud v druhé instanci shledal, že tříletá sazba byla adekvátní, nicméně prvoinstanční soud nedostatečně přihlédl k okolnostem případu, jako je například délka trvání řízení. S argumentem, že cíle trestu lze v daném případě dosáhnout též alternativně (tedy jinak než trestem odnětí svobody), soud druhé instance výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložil a nařídil R. V., aby zaplatil částku 1.000 eur na podporu obětí trestných činů. Proti rozhodnutí podal stěžovatel dovolání k Nejvyššímu soudu, který potvrdil rozsudek soudu druhé instance ve všech výrocích.

Posouzení věci ESLP

Stěžovatel vytýkal litevským soudům zejména délku procesu, kdy od samého spáchání trestného činu do pravomocného rozsudku uplynulo téměř šest let. Taková délka řízení nebyla opodstatněná, neboť případ nebyl nijak komplexní, naopak se jednalo o jeden konkrétní incident, který bylo možné snadno vyšetřit. Stěžovatel uvedl, že délka řízení negativně ovlivnila jeho duševní zdraví. Zároveň kritizoval, že se délka řízení stala argumentem pro uložení nízkého trestu v podobě trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem na 3 roky.

ESLP shledal, že orgány činné v trestním řízení sice nebyly neaktivní, nicméně počet vyžádaných lékařských prohlídek pro posouzení vážnosti poranění způsobil prodlevy v řízení. ESLP však uvedl, že opakované lékařské posudky byly nutné, neboť první dva byly nedostatečně odůvodněné. Je ale odpovědností státu, aby nastavil soudní systém tak, aby k takovým situacím nedocházelo. Stěžovatel nemůže nést negativní následky toho, že první dva posudky znalci nesprávně zpracovali. ESLP tedy uzavřel, že průtahy v řízení byly přičitatelné orgánům činným v trestním řízení a došlo k porušení čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“), který stanoví, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. Stěžovatel se domáhal porušení čl. 6 Úmluvy, který zakotvuje právo na spravedlivý proces. ESLP ale shledal, že příleha- vější bude procesní část článku 3. ESLP dále uvedl, že státy musí zajistit, aby v souvislosti se sexuálně motivovanými trestnými činy nedocházelo k pocitu beztrestnosti. Proto musí daný soud rozhodnutí

Novela trestního zákoníku prošla třetím čtením v Poslanecké sněmovně [3]

o uložení podmíněného trestu v takovém případě řádně odůvodnit. ESLP v dané věci též vytýkal, že průtahy a délka řízení nemohou být důvodem pro podmíněné odložení výkonu trestu odnětí svobody. Litevské soudy v tomto případě dle ESLP selhaly, když uložily pouze podmíněný trest. ESLP dále kritizuje litevské orgány za sekundární viktimizaci stěžovatele, který se musel podrobit několika lékařským prohlídkám, a to z důvodu, že předchozí lékařské posudky nebyly správně odůvodněny. Po třech letech od útoku navíc musel stěžovatel podstoupit psychologické vyšetření, protože ho orgány opomenuly nařídít v dřívější fázi řízení.

Společenský kontext a dopady

Rozsudek se sice týkal především délky řízení, nicméně představuje významný krok kupředu co se týče trestání sexuálně motivovaných trestných činů. ESLP totiž spatřuje stěžejní problém případu jak v délce řízení, tak v podmíněném odložení výkonu trestu odnětí svobody. ESLP se jasně vyhradil proti ukládání podmíněných trestů za sexuálně motivované trestné činy, když stanovil, že takové tresty by měly být spíše výjimečné a dobře odůvodněné, a to o to více, pokud se jedná o nezletilou oběť.

V České republice bylo v roce 2022 odsouzeno 185 osob za znásilnění, přičemž 45 % z nich byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a 10 % podmíněný trest odnětí svobody s dohledem. Za pohlavní zne-

užití bylo odsouzeno 213 osob, přičemž 79 % z nich bylo odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody a 13 % k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem. V roce 2016 bylo trestání ještě méně přísné, kdy za znásilnění bylo 55 % odsouzených odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody a 14 % k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem. Za pohlavní zneužití bylo v roce 2016 80 % odsouzených odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody a 11 % k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem [1].

Významným posunem České republiky v této oblasti může být též plánovaná novela trestního zákoníku. Ta předpokládá redefinici znásilnění tak, že se za něj bude považovat soulož vykonána proti seznatelné vůli jedné z osob. Navíc bude pohlavní styk s dítětem mladším 12 let vždy kvalifikován jako znásilnění. V současné době byla novela přijata ve třetím čtení a čeká na schválení Senátem.

Závěr

Rozsudky ESLP jsou sice závazné pouze v daném případě, ale mohou mít přesah i do dalších obdobných případů skrze svůj přesvědčovací charakter, a proto mohou mít význam i pro Českou republiku a její politiku týkající se ukládání trestů za sexuálně motivované trestné činy. Státy v jurisdikci ESLP se případným jednáním, které není v souladu s judikaturou, potenciálně vystavují riziku podání stížnosti. V kontextu ukládání trestů za sexuálně motivované činy tak může rozsudek přispět k ukládání přísnějších trestů.

Nutnost souhlasu s pohlavním stykem je dlouhodobě zdůrazňovaným problémem, který novela trestního zákoníku reflektuje [4]

Za znásilnění bylo v roce 2022 odsouzeno k nepodmíněnému trestu odnětí svobody 44 % odsouzených [5]

Poznámky

[1] Data byla získána z aplikace na stránkách www.jaktrestame.cz k § 185 a § 187.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. (2024). Rozsudek ve věci M. G. Proti Litvě. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/en-g?i=001-231083>
- Jak trestáme. Statistika k § 185 a § 187 trestního zákoníku. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here
- Sněmovní tisk č. 616. (2024). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=232609>
- Sněmovní tisk 616 Novela z. - trestní zákoník - EU. (2024). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=616>
- WikiSkripta. Reakce na závažný stres a poruchy přízpusobení. (2021). Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/Reakce_na_zavazny_stres_a_poruchy_prizpusoben%C3%AD

Fotografie

- [1] Problematika sexuálního násilí představuje v současné době vysoce diskutované téma. Two protests against sexual assault at Dupont Circle 3471, autor: Fourandsixty, 7. únor 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] ESLP vydal potenciálně přelomové rozhodnutí v oblasti trestání sexuálních trestných činů. Piece of Berlin Wall in front of the European Court of Human Rights, Strasbourg, autor: Francois Schnell, 29. prosinec 2005, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Novela trestního zákoníku prošla třetím čtením v Poslanecké sněmovně. Zasedací sál poslanecké sněmovny, autor: Ervinpospil. 6. listopad 2006, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.5 DEED.
- [4] Nutnost souhlasu s pohlavním stykem je dlouhodobě zdůrazňovaným problémem, který novela trestního zákoníku reflektuje. No means no (51623733416), autor: WORT News, 15. říjen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [5] Za znásilnění bylo v roce 2022 odsouzeno k nepodmíněnému trestu odnětí svobody 44 % odsouzených. Ruzyně-věznice, autor: Honza Groh, 19. leden 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 DEED.

Jak probíhá výběr soudců SDEU a ESLP?

Sára Aiblová

V roce 2020 se novým českým zástupcem u Soudního dvora EU stal soudce Jan M. Passer. O rok později byla novou soudkyní Evropského soudu pro lidská práva zvolena Kateřina Šimáčková. Jejich jmenování předcházelo dlouhý proces výběru nejprve na vnitrostátní, a následně na mezinárodní úrovni. Jednotlivé fáze výběrového řízení mají zajistit, že kandidáti naplňují všechna formální i materiální kritéria, a že výsledný kandidát je skutečně nejlepší volbou pro plnění této funkce.

Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie (dále „SDEU“) se skládá ze dvou soudů, Soudního dvora a Tribunálu. Počet soudců Soudního dvora je roven počtu členských států EU, zatímco Tribunál sestává ze dvou soudců z každé členské země. Základní podmínky pro výběr soudců stanoví čl. 253 a 254 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Soudci SDEU jsou vybíráni z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti a které splňují všechny požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva. Soudci jsou voleni na dobu 6 let a mohou být jmenováni opakovaně.

Nominace kandidáta členským státem

Prvním krokem v procesu výběru soudců SDEU je nominace kandidáta členským státem. V České republice upravuje harmonogram, průběh výběrového řízení a požadavky na osobu kandidáta usnesení vlády pod názvem: Pravidla pro výběr kandidátů na funkci soudce Soudního dvora Evropské unie z července 2011. Kandidáti absolvují ústní pohovor před devítičlennou odbornou komisí, která komplexně prověří jejich předpoklady pro výkon funkce soudce a zjistí jejich motivaci.[1] Výbor pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny poté projedná nejvhodnějšího kandidáta a jeho dva náhradníky. Ministr spravedlnosti následně předkládá jejich návrh ke schválení vládě. Pokud vláda návrh neschválí,

SDEU sjednocuje výklad práva EU [1]

výběrové řízení se opakuje.

Posouzení kandidáta Výborem 255

Na základě nominace ze strany členského státu předstupuje kandidát před tzv. Výbor 255, zřízený článkem 255 SFEU. Tento výbor, složený ze sedmi osob vybraných mezi bývalými členy SDEU, nejvyšších vnitrostátních soudů a obecně uznávanými právníky, vydává stanovisko k vhodnosti kandidátů. V aktuálním složení zasedá také místopředsdkyně Nejvyššího správního soudu Barbara Pořízková. Ze zpráv o činnosti Výboru 255 vyplývá, že při svém uvážení zohledňuje především právní kvalifikaci kandidáta, jeho odborné zkušenosti, jazykové dovednosti, schopnost pracovat v kolektivu a jeho nezávislost a nestrannost.

Jmenování kandidáta členskými státy

Nezávazné stanovisko Výboru 255 je následně rozesláno zástupcům vlád všech členských států. Pokud je stanovisko doporučující, nominace kandidáta se zařadí na program jednání přípravného orgánu Rady EU COREPER II. V této formaci zastupují vlády členských států stálí představitelé jednotlivě

vých členských států při EU. Pro schválení nominace je vyžadována jednomyslná podpora všech členských států.

Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) je mezinárodní soud se sídlem ve Štrasburku, zřízený v roce 1959 na základě Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“). ESLP sestává z 46 soudců [1], z nichž každý reprezentuje členský stát Rady Evropy. Soudci jsou voleni na období 9 let, přičemž nemohou být zvoleni znovu. Členské státy mají při výběru poměrně volnou ruku, neboť čl. 21 Úmluvy pouze stanoví, že soudci musí mít vysoký morální charakter, a dále buď splňovat podmínky vyžadované pro výkon vysokých soudních funkcí nebo být uznávanými právníky. Každý členský stát předloží Parlamentnímu shromáždění Rady Evropy tři vhodné kandidáty.

Nominace tří kandidátů členským státem

Výběr těchto kandidátů se v České republice řídí revidovaným usnesením vlády Pravidla pro výběr kandidátů na funkci soudce Evropského soudu pro lidská práva z června 2020. Po ústním pohovoru před devítičlennou komisí [2] schvaluje tři nejvhodnější kandidáty na návrh ministra spravedlnosti vláda. Celoevropským úskalím systému se třemi kandidáty je, že členským státům umožňuje prosadit svého preferovaného kandidáta tak, že dva ze tří vybraných uchazečů jsou o poznání slabší.[3]

Posouzení kandidátů Poradním panelem

Poradní panel (dále jen „Panel“) sestává ze sedmi nezávislých odborníků z řad bývalých soudců ESLP, národních nejvyšších soudů nebo obecně uznávaných právníků. Úlohou Panelu je nezávisle posoudit, zda navržené kandidáti naplňují předepsaná kritéria. Jeho členové si mohou od členského státu vyžádat doplňující informace v případě, že mají pochybnosti o některém z kandidátů nebo o transparentnosti národního výběrového řízení. Ve výběrovém řízení v letech 2011/2012 si Panel takto vyžádal detailnější informace o práci Zdeňka Kühna, protože se s ohledem na věk kandidáta chtěl ujistit o jeho dostatečných soudních zkušenostech. [4] Výstupem posouzení expertním panelem jsou

V roce 2021 byla za ČR zvolena 204 hlasy z 222 platných bývalá ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková [2]

nezávazná stanoviska určená vládám členských států i Parlamentnímu shromáždění. Zda se jimi budou řídit, je však zcela na jejich uvážení, což vyvolává pochybnosti o potřebnosti existence Panelu.

Volba soudců Parlamentním shromážděním

Parlamentní shromáždění je hlavní poradní orgán Rady Evropy, který z navržených kandidátů volí většinou odevzdaných hlasů soudce ESLP. Volbě předchází rozhovory kandidátů s Výborem pro volbu soudců ESLP, který prověřuje jejich jazykové kompetence i věcné znalosti. Po pohovorech vydá Výbor doporučení, přičemž může celou kandidátní listinu zamítnout, pokud má za to, že ne všichni kandidáti splňují stanovené podmínky nebo má pochybnosti o transparentnosti vnitrostátního výběrového řízení.

Závěr

Celý proces výběru soudců SDEU a ESLP probíhá v několika fázích nejprve na národní a poté na mezinárodní úrovni, přičemž v různé míře zohledňuje jak odborné, tak politické aspekty. Pro kandidáta bez politické podpory by totiž výběrový proces skončil už na národní úrovni. Výběr soudců SDEU a ESLP probíhá do jisté míry podobně, ale zásadně se liší zejména v počtu nominovaných kandidátů a dále (ne)možností znovuzvolení. Nemožnost opakovat mandát soudců u ESLP má za cíl poskytnout větší záruku jejich nezávislosti. Neúspěch u expertního Výboru znamená v případě SDEU definitivní konec kandidatury, zatímco kandidát na soudce ESLP může v případě nedoporučení Panelem doufat v politickou podporu a své zvolení. Kandidáti na soudce ESLP musí na Parlamentní shromáždění zapůsobit a přesvědčit většinu hlasujících o tom, že se na funkci hodí nejvíce. V této fázi je tak štrasburský systém volby mezi třemi konkurenty o poznání političtější než schválení nominace soudce SDEU členskými státy.[5]

Cílem procesu je podrobit kandidáty stanoveným kritériím, jejichž naplnění má zajistit dostatečně kvalifikovaného a vhodného soudce. V případě ESLP jsou pomocí soft-law vyjádřena také další kritéria, zejména důraz na genderově vyvážené obsazení soudu. Žádoucí by bylo dosáhnout také věkové, rasové a názorové rozmanitosti a různých profesních původů kandidátů, což je ale při současném způsobu výběru soudců nereálné. V takovém případě by se totiž musela pozornost při výběru soudců přeorientovat z jednotlivců na celkové složení soudu.[6]

Poznámky

- [1] Rada Evropy v roce 2022 vyloučila Rusko kvůli invazi na Ukrajinu
- [2] Komisi tvoří ministr spravedlnosti, který je současně předsedou komise, ministr zahraničních věcí, vládní zmocněnec pro zastupování ČR před ESLP, předsedové Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, veřejný ochránce práv a dále dva členové, z nichž jednoho jmenuje předseda České advokátní komory a druhého děkani právnických fakult.
- [3] Vikarská, Z. (2018). *Výběr soudců evropských soudů: Rozhoduje odbornost, či politika?* Str. 30.
- [4] Ulrychová, J. *Výběr soudců Evropského soudu pro lidská práva: případ České republiky*. Str. 36.
- [5] Vikarská, Z. (2018). *Výběr soudců evropských soudů: Rozhoduje odbornost, či politika?* Str. 35.
- [6] Horáková, M. *Výběr soudců ESLP – jaká kritéria se aplikují na národní úrovni a v Radě Evropy?* Str. 97.

Opětovnou nominaci Jana M. Passera do funkce soudce SDEU schválila vláda už v roce 2023 [3]

Zdroje

- Horáková, M. *Výběr soudců ESLP – jaká kritéria se aplikují na národní úrovni a v Radě Evropy?* (diplomová práce). Dostupné z https://is.muni.cz/th/z6xww/Diplomova_prace_Michaela_Horakova.pdf.
- Janečková, V. *Výběr soudců Soudního dvora Evropské unie v souvislosti se zavedením článku 255 SFEU* (diplomová práce). Dostupné z https://theses.cz/id/via1k5/DP_Janekov.pdf.
- Parliamentary Assembly. (2021). *PACE elects Katerina Šimáčková judge to the European Court of Human Rights in respect of the Czech Republic*. Získáno z <https://pace.coe.int/en/news/8443/pace-elects-katerina-simackova-judge-to-the-european-court-of-human-rights-in-respect-of-the-czech-republic>.
- Stiansen, Ø. (Non)Renewable Terms and Judicial Independence in the European Court of Human Rights. *The Journal of Politics*, 84 (2), 992-1006.
- The Committee provided for in Article 255 of the Treaty on the functioning of the European Union. (2017). *Fourth Activity Report*. Dostupné z https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-03/rapport_activite_c255_en.pdf.
- Ulrychová, J. *Výběr soudců Evropského soudu pro lidská práva: případ České republiky* (bakalářská práce). Dostupné z https://is.muni.cz/th/bhiir/Vyber_soudcu_Evropskeho_soudu_pro_lidska_prava_pripad_Ceske_republiky.pdf.
- Vikarská, Z. (2018). *Výběr soudců evropských soudů: Rozhoduje odbornost, či politika?* *Jurisprudence*, 2018 (6), 22-36.
- Vláda České republiky. (2017). *Pravidla pro výběr kandidáta na funkci soudce soudního dvora Evropské unie*. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/1849546/Pravidla_pro_v%C3%BDb%C4%9Br_soudce_SD_EU_-_%C3%BApln%C3%A9_zn%C4%9Bn%C3%AD_2017.pdf/b19a8101-51d1-4244-b484-1657aad1764a.
- Vláda České republiky. (2020). *Pravidla pro výběr kandidátů na funkci soudce Evropského soudu pro lidská práva*. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2375245/Usnesen%C3%AD+v1%C3%A1dy_2020-648_p%C5%99%C3%ADloha.pdf/c461fcb6-6e69-47c3-83fd-259cd0ea9ado.

Fotografie

- [1] SDEU sjednocuje výklad práva EU. Sign in front of the CJEU complex March 2023, autor: Luxofluxe, 25. březen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] V roce 2021 byla za ČR zvolena 204 hlasy z 222 platných bývalá

Aktuality evropské sekce

Natália Hamadejová

Zákaz rituálního porážení zvířat bez předchozího omráčení neodporuje lidským právům

V rozhodnutí *Executief van de Moslims van België a další proti Belgii* ze dne 13. 2. 2024 Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“) jednomyslně rozhodl, že zákaz porážky zvířat bez předchozího omráčení ve vlámském a valonském regionu v Belgii není porušením článku 9 o svobodě náboženského vyznání a článku 14 o zákazu diskriminace Evropské úmluvy o lidských právech.

Stěžovatelé, Belgičané židovského a islámského vyznání a jejich komunity, namítají, že Belgie porušila jejich právo na náboženskou svobodu. Odůvodňují to tím, že by pro ně bylo obtížné, nebo dokonce nemožné, usmrtit zvířata a získat z nich maso v souladu s jejich náboženstvím.

Stěžovatelé také namítali, že zákazem došlo k diskriminaci při uplatňování jejich náboženské svobody. Tvrdí, že s nimi Belgie zacházela jinak, než s myslivci a rybáři bez objektivního odůvodnění, protože ti jsou vyloučeni z působnosti zákazů a nemusí před usmrcením zvířata omráčit předem.

Podle ESLP žadatelé neprokázali, že jsou ve stejné nebo srovnatelné situaci jako myslivci a rybáři. Situace židovských a muslimských věřících a podmínky usmrcení se podle ESLP podstatně liší od situace myslivců a rybářů, kteří provádějí usmrcování zvířat.

ESLP dovodil, že vzhledem k tomu, že rituální zabíjení probíhá na hospodářských zvířatech, jde o odlišný kontext, než usmrcení divokých zvířat při lovu a rekreačním rybolovu. ESLP shodně odkázal na Soudní dvůr EU, který se problémem zabýval v rozsudku C-336/19 ze dne 17. prosince 2020.

Mapování systémů ochrany dětí v EU

EU v posledních několika desetiletích podnikla významné kroky ke zlepšení systémů ochrany dětí ve svých členských státech. V roce 2014 požádala Evropská komise Agenturu Evropské unie pro

Zákaz porážky není v rozporu s EÚLP [1]

základní práva (dále „FRA“) poprvé o provedení studie o právní ochraně dětí.

Ke konci roku 2022 Evropská Komise požádala o aktualizaci dat a následně FRA připravila aktualizované mapování založené na datech sebraných v první polovině roku 2023 ve 27 členských státech EU. Konkrétní národní zprávy týkající se výzkumu jsou zveřejněny na webových stránkách FRA.

FRA například zjistila, že na úrovni celé EU mají všechny členské státy právní ustanovení o ochraně dětí buď v zákoně nebo ve svých ústavách. Nicméně ne všechny vytvořily jediný právní nástroj pro ochranu dětí. Regionální právní předpisy nejsou vždy harmonizovány ve federálních členských státech a státech s autonomními komunitami. To vede k rozdílům v dostupnosti nebo přístupu ke službám v rámci členského státu.

Podle FRA jsou opakujícím se problémem napříč členskými státy špatné pracovní podmínky kvůli nedostatku pracovní síly a finančních prostředků v oblasti ochrany dětí. FRA v Výzkumu FRA dále ukázal, že pouze Španělsko, Francie, Kypr, Lucembursko a Maďarsko mají v této oblasti dostatečné financování.

Všechny členské státy vytvořily nezávislé orgány, které monitorují činnost státu, například ombudsmany. Ti ale často nemají dost personálu a finančních prostředků na systematické a účinné monitorování. Přitom jsou ombudsmani v mnoha státech

jinými nezávislými institucemi odpovědnými za sledování ochrany práv dětí.

Zjevné porušení svobody projevu může odůvodnit odmítnutí výkonu podle nařízení Brusel I

V roce 2006 vydal deník *Le Monde* článek o tom, že fotbalové kluby Real Madrid CF a FC Barcelona využívaly služeb doktora X. Fuentèse, který byl strůjcem sítě dopingu v cyklistice. Klub a člen jeho lékařského týmu podali u soudu prvního stupně v Madridu proti deníku a autorovi článku žalobu na náhradu škody pro poškození dobré pověsti.

Soud uložil žalovaným zaplatit částky 300 000 eur klubu Real Madrid a 30 000 eur členu jeho lékařského týmu a nařídil zveřejnění svého rozhodnutí v deníku *Le Monde*. Odvolací soud následně rozsudek v podstatné části potvrdil a soud prvního stupně v Paříži vydal dvě prohlášení o vykonatelnosti těchto usnesení.

Odvolací soud v Paříži tato prohlášení zrušil z důvodu zjevného rozporu s francouzským veřejným pořádkem a rozhodl, že nemohou být vykonána. Žalobci podali proti rozsudku kasační opravný prostředek ke Kasačnímu soudu, který předložil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku.

Kasační soud se ptal, zda může uložení povinnosti k náhradě škody za poškození dobré pověsti sportovního klubu prostřednictvím informace zveřejněné deníkem zjevně porušovat svobodu projevu, a představovat tak důvod pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí.

Ve svém stanovisku generální advokát Maciej Szpunar uvedl, že podle nařízení Brusel I a Listiny

Stát může zamítnout vykonatelnost rozhodnutí, pokud porušuje svobodu projevu [2]

Real Madrid a lékař týmu žalovali Le monde [3]

základních práv EU musí stát zamítnout nebo zrušit prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí, jestliže by jeho výkon vedl ke zjevnému porušení svobody projevu.

Takové porušení může nastat, jestliže má výkon rozhodnutí případný odrazující účinek a tedy pokud je celková částka, jejíž zaplacení je požadováno, zjevně nepřiměřená v porovnání s ekonomickou situací žalované osoby.

Zdroje

Agentura Evropské unie pro základní práva. Mapping Child Protection Systems in the EU – Update 2023. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/mapping-child-protection-systems-eu-update-2023>

Evropský soud pro lidská práva. (2024). Rozsudek ve věci *Excutief van de Moslms van België a další proti Belgii*. (stížnost č. 16760/22). Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-230858%22%5D%7D>

Soudní dvůr Evropské unie. 2024. Stanovisko ve věci C-633/22. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=697E7CAC0EABEC31E50EB4ACB9BE2C54?text=&docid=282592&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2315648#Footnote144>.

Fotografie

- [1] Zákaz porážky není v rozporu s EÚLP. 20150728 xl P1000804 Leck mich Zaertlichkeit der Rinder, autor: Molgreen, 28. července 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Stát může zamítnout vykonatelnost rozhodnutí, pokud porušuje svobodu projevu. Forcejeo Real Madrid - FC Barcelona, autor: Forcejeo, 2. květen 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Real Madrid a lékař týmu žalovali Le monde. Paris - Siège social du Journal Le Monde (27314104092), autor: Fred Romero, 8. listopad 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová a Alžběta Dvořáková

V Itálii začal soudní proces se čtyřmi příslušníky egyptských bezpečnostních složek, kteří byli obviněni z vraždy italského studenta Giulia Regeniho

Da Bean Ye

Itálie zahájila soudní proces se čtyřmi příslušníky egyptských bezpečnostních složek, kteří čelí obžalobě z mučení a vraždy italského studenta Giulia Regeniho v roce 2016. Trestní řízení proběhne bez přítomnosti obviněných.

Kdo byl Giulio Regeni?

Italský student Giulio Regeni (28 let) studoval arabštinu a politologii na univerzitě v Leedsu ve Velké Británii. V průběhu studia začal pracovat v Organizaci spojených národů pro průmyslový rozvoj (UNIDO). Po návratu do Spojeného království, kde získal bakalářský titul, se přihlásil do doktorského programu rozvojových studií na Girton College v Cambridge.

Regeni se v rámci postgraduálního studia zaměřoval na činnosti egyptských nezávislých odborů [1]. V roce 2015 se rozhodl provést výzkum o nezávislých egyptských odborech pouličních prodavačů, které bojovaly za lepší pracovní podmínky i proti vládním represím. Důvodem Regeniho zájmu byla významná role odborů v politickém vývoji Egypta a jejich vnímání jako efektivního nástroje v boji proti autoritářskému režimu v Egyptě.

Klíčovou roli sehrály odbory například při svržení bývalého egyptského prezidenta Husního Mubárika během Egyptské revoluce v roce 2011 a také při převratu proti tehdejšímu prezidentovi Muhammadovi Mursímu v roce 2013. Současný prezident Abdal Fattáh Sísí se však po převzetí úřadu zasadil o to, aby došlo k omezení práv odborových organizací, včetně práva na stávkou. V roce 2018 přijal mimo jiné zákon, kterým rozpustil více než 800 nezávislých odborů.[2]

Giulio Regeni [1]

Během výzkumného pobytu v Káhiře se Regeni účastnil veřejných setkání odborů, přičemž aktivně komunikoval s jejich zástupci. Kromě toho publikoval články pod pseudonymem Antonio Drius na zpravodajském webu Near East News Agency a deníku Il Manifesto. Ve svých příspěvcích kritizoval egyptskou vládu za potlačování práv nezávislých odborů a kriminalizování jejich protestů, které vláda označovala za teroristické útoky.

Boj za pravdu

Giulio Regeni byl nalezen bez známek života v únoru 2016 u dálnice spojující Káhiru s Alexandrií poté, co byl údajně unesen egyptskými příslušníky bezpečnostních složek. Jeho tělo vykazovalo známky krutého mučení, které potvrdily závěry soudní pitvy.

Přestože egyptské policejní orgány přislíbily Itálii plnou součinnost při vyšetřování celého případu, nestalo se tomu tak. Podle italských úřadů zanechala egyptská vláda mnoho falešných stop a publikovala neověřené zprávy, čímž zpomalila vyšetřovací proces. Italské vyšetřovací orgány směly vyslýchat svědky až poté, co byli podrobena dlouhým výsledkům egyptské policie a pouze pod jejich dohledem. Egyptští úředníci nevyhověli ani žádosti Itálie o sdílení záznamů z mobilních telefonů svědků či bezpečnostních kamer, a to s tvrzením, že neexistují.

Tehdejší egyptský ministr vnitra Magdy Abdel Ghaffar odmítl, že by se na smrti Regeniho mohly jakkoliv podílet egyptské bezpečnostní složky. Egyptská média přitom označovala mladého studenta za zahraničního špiona, který měl údajně pracovat pro britské tajné služby.

V březnu 2016 zastřelila egyptská policie čtyři členy loupežné zločinecké skupiny, které následně obvinila z Regeniho vraždy. Skupina se údajně soustředila na loupeže cizinců pobývajících v Egyptě, při nichž se měla vydávat za místní policii. Egyptská policie také tvrdila, že v bytě jednoho ze členů skupiny byly nalezeny věci patřící Regenimu, včetně jeho pasu a kreditní karty.

Italské úřady však vyjádřily pochybnosti ohledně toho, proč byl Regeni zadržen a mučen několik dní před svou smrtí. Navíc bylo zjištěno, že vedoucí zločinecké skupiny Tarek Abdel Fattah se v den Regeniho únosu nacházel daleko od místa, kde mělo dojít k jeho únosu.

Italští vyšetřovatelé se proto se závěrem egyptských policejních orgánů neztotožnili a pokračovali ve vyšetřování případu. Teprve v roce 2020 se podařilo italským státním zástupcům identifikovat podezřelého a podat obžalobu proti čtyřem členům Egyptské národní bezpečnostní agentury (NSA). Obvinění čelí major Maj Magdi Ibrahim Abdelal Sharif, generál Gen Tariq Sabir, plukovník Cols Athar Kamel a Uhsam Helmi.

Rozhodnutí ústavního soudu

O rok později zahájil italský soudce Pier Luigi Balestrieri trestní řízení, které však bylo po krátké době přerušeno a vráceno k předběžnému projednání obžaloby s odůvodněním, že obvinění nebyli o obžalobě informováni. Římský státní zástupce

Abdel Fattah al-Sisi, egyptský prezident [2]

se proto obrátil na italský ústavní soud s otázkou, zda tato skutečnost opravdu brání v pokračování trestního řízení. Ten v roce 2023 rozhodl, že soudní proces může za těchto okolností proběhnout i bez přítomnosti obviněných, protože egyptská vláda odmítla poskytnout informace o místě pobytu obviněných a informovat je o probíhajícím soudním řízení v Itálii.

Na základě rozhodnutí ústavního soudu nařídil italský porotní soud v Římě trestní řízení na polovinu března 2024. Jako svědci mají vypovídat egyptský prezident Abdel Fattah al-Sisi, bývalý italský premiér Matteo Renzi a bývalý italský ministr zahraničí Paolo Gentiloni. Prozatím není jasné, jaký trest obžalovaným hrozí a zda bude případně možné uložený trest vykonat. Ačkoliv by se mohlo zdát, že v důsledku vraždy Giulia Regeniho dojde ke zhoršení vztahů mezi Itálií a Egyptem, bilaterální vztahy mezi dvěma středomořskými státy naopak posilují, a to zejména v oblasti mezinárodní obchod-

ní spolupráce. Ministr obchodu a průmyslu Amr Nasser uvedl, že italsko-egyptská obchodní výměna dosáhla v roce 2018 7,2 miliard dolarů, což z Itálie činí jednoho z klíčových obchodních partnerů Egypta.

V roce 2020 dokonce italská vláda schválila prodej dvou válečných lodí Egyptu za přibližně 1,2 miliardy dolarů, čímž porušila unijní dohodu o pozastavení vývozu zbraní do Egypta. To vyvolalo ostrou kritiku ze strany lidskoprávních organizací a Regeniho rodiny, podle kterých italská vláda svými kroky nepřímo podporuje porušování lidských práv egyptskou vládou.

Nucená zmizení v Egyptě

Podle akademiků se Egypt mohl v souvislosti s mučením a vraždou Regeniho dopustit porušení zákazu nuceného zmizení a mučení. Zákaz nuceného zmizení je stanoven v obyčejových normách mezinárodního humanitárního práva a je závazný pro každý stát nehledě na to, zda ratifikoval Mezinárodní úmluvu OSN o ochraně všech osob před nuceným zmizením.[3]

Kromě toho mohl Egypt porušit závazek zakotvený v článku 12 Úmluvy proti mučení, která ukládá státům povinnost vyšetřit případ urychleně a nestraně, jestliže došlo k mučení na kterémkoli území pod jeho jurisdikcí. Egyptské úřady měly také povinnost poskytnout italské vládě pomoc v souvislosti s trestním řízením, a to dle článku 9 téže Úmluvy.

Podle statistik bylo v letech 2015 - 2023 na území Egypta zaznamenáno celkem 4235 případů nuceného zmizení. Nevládní organizace včetně Mezinárodního výboru právníků vyzývají Radu OSN pro lidská práva a její členy, aby zřídily nezávislý monitorovací mechanismus pro hrubá porušení lidských práv spáchaných v Egyptě, včetně nuceného zmizení.

Poznámky

- [1] Nezávislé odbory jsou organizace, které reprezentují zaměstnance a zasazují se o jejich práva a zájmy v pracovním prostředí. Tyto organizace se snaží o zlepšení pracovních podmínek, zvyšování mezd, zajištění bezpečnosti na pracovišti a podporu profesního rozvoje svých členů.
- [2] Přijetí zákona umožnilo státu rozpustit všechny nezávislé odbory. Ty byly přitom vládou ujištěny, že mohou požádat o opětovné zapsání do seznamu odborů ve lhůtě 60 dnů. Registrace však byla nakonec povolena pouze 122 odborům z původních 1000.
- [3] Mezinárodní úmluva o ochraně všech osob před nuceným zmizením je mezinárodní dohoda, jejímž cílem je zabránit nucenému

mu zmizení, zajistit potrestání pachatelů a chránit práva obětí nuceného zmizení včetně jejich rodin. Úmluva byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 20. prosince 2006 a vstoupila v platnost 23. prosince 2010. Smlouva byla ratifikována více než 60 státy, Egypt ji však dosud neratifikoval

Zdroje

- 4 years after Giulio Regeni killing, Egypt and Italy grow ties in spite of unresolved case. (2020, únor 5). Mada Masr. Získáno z <https://www.madamasr.com/en/2020/02/05/feature/politics/4-years-after-giulio-regeni-killing-egypt-italy-grow-ties-in-spite-of-unresolved-case/>
- Al Jazeera. (2024, únor 20). Four Egyptian officials back on trial in Italy over death of Giulio Regeni. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/20/four-egyptian-officials-back-on-trial-in-italy-over-death-of-giulio-regeni>
- Carbonaro, G. (2024, únor 20). Giulio Regeni was brutally killed in Egypt 8 years ago. Why is nobody in jail for his murder? Euronews. Získáno z <https://www.euronews.com/2024/02/20/giulio-regeni-was-brutally-killed-in-egypt-8-years-ago-why-is-nobody-in-jail-for-his-murder>
- ILO Director-General Expresses Concern Over Freedom of Association in Egypt. (2016, duben 8). International Labour Organization. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/16/family-giulio-regeni-betrayed-italian-pm-arms-sale-egypt>
- Michaelson, R., & Tondo, L. (2020, June 16). Family of Giulio Regeni 'betrayed' by Italian PM over arms sale to Egypt. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/16/family-of-giulio-regeni-betrayed-by-italian-pm-over-arms-sale-to-egypt>
- Nicolato, G. The case of Giulio Regeni. Between commercial relations and human rights (diplomová práce). Dostupné z <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/21675/882288-1260744.pdf?sequence=2>
- Rohan, B., & Mazen, M. (2016, únor 18). In Egypt, clamp on academic freedoms sparks scholar backlash. Associated Press. Získáno z <https://apnews.com/general-news-c47acf5e5eb24f988779bd8e410a4d84>
- Schaer, C. (2023, březen 3). Press freedom? Egyptian journalists set to stand trial. Deutsche Welle. Získáno z <https://www.dw.com/en/press-freedom-egyptian-journalists-set-to-stand-trial/a-64880934>
- Stille, A. (2016, říjen 4). Who murdered Giulio Regeni? The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/04/egypt-murder-giulio-regeni>
- Ten years of power for Sisi: Egypt has become one of the world's biggest jailers of journalists. (N.d.). Reporters Without Borders. Získáno z <https://rsf.org/en/ten-years-power-sisi-egypt-has-become-one-world-s-biggest-jailers-journalists>
- TIMEP Brief: Press Freedom in Egypt. (2019, květen 24). TIMEP. Získáno z <https://timep.org/2019/05/24/timep-brief-press-freedom-in-egypt/>
- Walsh, D. (2017, srpen 15). Why Was an Italian Graduate Student Tortured and Murdered in Egypt? The New York Times Magazine. Získáno z <https://www.nytimes.com/2017/08/15/magazine/giulio-regeni-italian-graduate-student-tortured-murdered-egypt.html>

Fotografie

- [1] Giulio Regeni. Giulio Regeni profile, autor: Asiaecica, 9. květen 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED, upraveno: oříznuto.
- [2] Abdel Fattah al-Sisi, egyptský prezident. Abdel Fatah al-Sisi MSC 2019 (cropped), autor: Hildenbrand /MSC, 16. únor 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 DE DEED.

Globální srovnání vnímání korupce: Corruption Perceptions Index

Radek Tesař

Nezisková organizace Transparency International zveřejnila na začátku tohoto roku žebříček globálního Indexu vnímání korupce (Corruption Perceptions Index 2023) v minulém roce. Česká republika se umístila na 41. místě ze 180 posuzovaných států. Polepšila si jen nepatrně a i nadále se nachází na zadních příčkách v pořadí mezi členskými zeměmi Evropské unie.

Korupce je problém, se kterým se potýká více či méně celý svět. Transparency International začala proto v roce 1995 každoročně zveřejňovat žebříček Indexu vnímání korupce. Index je založen výhradně na vnímání určité situace, neboť srovnání úrovně korupce v jednotlivých zemích na základě primárního sběru a hodnocení empirických údajů není možné. Důvodem je, že taková data by spíše než úroveň korupce odrážela schopnost žalobců, soudů a médií korupci odhalovat.

Co a jak se hodnotí?

V současné době je hodnoceno 180 států světa. Srovnání zemí je přitom postaveno na zkušenostech a vnímání situace vybranými zástupci různých skupin. Míra korupce se u jednotlivých států může pohybovat na stupnici nula až sto. Zatímco nula představuje vysokou míru korupce, sto označuje zemi téměř bez korupce.

Hodnocení probíhá skrze dotazníkové respondenty, kteří hodnotí schopnost vládních institucí omezovat a postihovat korupci, efektivitu protikorupčních opatření, rozsah korupce a otevřenosti v institucích veřejné správy a rozsah zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků.

Transparency International v roce 2012 významně změnila metodologii, na jejímž základě získává a vyhodnocuje potřebná data. Index vnímání korupce před rokem 2012 a po něm proto nepředstavuje srovnatelné informace. Mění se i počet států, které jsou do žebříčku zahrnuty.

Peter Eigen, jeden ze zakladatelů a bývalý předseda Transparency International [1]

Celosvětové srovnání

V žebříčku se na předních příčkách nízké míry korupce dlouhodobě umísťují skandinávské země společně s Novým Zélandem. Ani ve zprávě za rok 2023 nedošlo k výrazné změně. První místo obsadilo shodně jako v předchozích pěti letech Dánsko s 90 body následované Finskem a Novým Zélandem, které získaly 87 a 85 bodů. K dlouhodobým premiantům patří kromě skandinávských zemí i Švýcarsko či Singapur.

Velké změny se oproti minulým ročníkům neodehrály ani na opačné straně žebříčku. Jako poslední se umístilo s 11 body Somálsko. Mělo přitom ještě o jeden bod méně, než tomu bylo v minulém roce. Na předposledním místě skončily s 13 body společně Venezuela, Sýrie a Jižní Súdán.

Znepokojující je nejen to, že více jak dvě třetiny států nedosahují ani 50 ze 100 možných bodů, ale i skutečnost, že ke zlepšení došlo pouze ve 28 státech. Ostatní státy získaly buď stejné bodové hodnocení, nebo se žebříčkem propadly. Jako výrazný lze propad označit u 34 států.

Západní Evropa a členské země EU jako premianti

Z celosvětového pohledu je situace nejlepší v západní Evropě a členských státech EU, kde průměrné skóre dosahuje 65 bodů. Mezi nejslabší člank v této skupině 31 států patří Maďarsko. Pouze o pár příček

před ním jsou Bulharsko a Rumunsko. Přestože tento region představuje premianta, průměrné skóre se zde snížilo a situace se v jednotlivých státech zhoršila.

Naopak nejhorší je situace v Subsaharské Africe, kde průměrné skóre činí pouhých 33 bodů. Až na výjimky situace v regionu stagnuje. Přetrvávající problémy jsou výsledkem desetiletí trvajících podfinancování veřejného sektoru a nezákonného odčerpávání finančních zdrojů.

Mezi světovými velmocemi vítězí Spojené státy americké, které si sice od minulého roku nepolepšily, ale se 69 body obsadily 24. místo – pouze pár míst za Spojeným královstvím, které se umístilo na 20. místě. Naopak Rusko, Indie i Čína patří mezi dvě třetiny zemí, které nezískaly ani polovinu z možných bodů. Soupeření mezi Německem a Francií skončilo ve prospěch Německa, kterému patří 9. příčka, zatímco Francie je se 71 body až na 20. místě.

ČR na 41. místě – úspěch nebo zklamání?

Česko si v aktuálním žebříčku výrazně nepolepšila a s 57 body se umístila „až“ na 41. místě. Společnost jí dělají země jako je Katar či Botswana, které jsou o bod, respektive dva úspěšnější. Za Českem se nachází shodně s 42 body Dominikánská republika, Slovinsko a Itálie. Ve srovnání s našimi slovenskými sousedy je na tom Česko lépe pouze nepatrně, neboť ti se umístili s 54 body na 47. místě.

Česko tak i nadále za průměrem v západní Evropě a členských státech EU zaostává. Důvodem je, že ani vládě Petra Fialy se nedaří prosazovat efektivní protikorupční zákony. Navíc je česká politická scéna narušena řadou korupčních kauz, které nejednou vedly až k do nejvyšších pater politiky.

Jednalo se například o kauzu Austráda, v níž mělo docházet k nezákonnému ovlivňování veřejných zakázek na výstavbu dálnic v Olomouckém kraji. Společností otřásla také brněnská korupční kauza, ve které docházelo ke kupčení s tamními městskými byty, či pražská kauza Dozimetr. V druhé jmenované měla organizovaná skupina obsadit klíčové pozice v Dopravním podniku hl. m. Prahy, aby mohla ovlivňovat veřejné zakázky na rozvoj dopravy v hlavním městě.

Logo neziskové organizace Transparency International Česká republika [2]

Problémové aspekty v České republice

Podle Davida Kotory, vedoucího komunikace české Transparency International, pro Českou republiku není v současné době řešení korupce a zavádění účinné legislativy hlavní prioritou. Inspiraci lze dle něj hledat například v Estonsku, které je s 76 body na 12. místě a které má řešení korupce jako hlavní bod vládního programu.

Kotora proto kritizuje českou vládu a říká, že estonští *“politici se nevymlouvají na pandemii, hospodářskou recesi, energetickou krizi nebo válku, ačkoliv mají putinovské Rusko za hranicemi. Vnímají omezování korupce jako prioritu s pozitivním dopadem, protože tam kde je vůle, je i cesta.”*

Ministerstvo spravedlnosti naopak očekává, že v dalších letech bude docházet ke zlepšení. Přispět k tomu má podle ministerstva i to, že se do indexu promítne minulý rok přijatý zákon o ochraně oznamovatelů [1]. Podle Transparency International či organizace Rekonstrukce státu má však nová právní úprava nedostatky. Zákon totiž nechrání všechny oznamovatele, ale pouze oznamovatele takových jednání, které vykazují znaky některého z trestných činů nebo přestupku, za který zákon stanoví pokutu s horní hranicí alespoň 100 000 Kč.

Nejen pořadí, ale i rady

Transparency International se neomezuje pouze na vytvoření žebříčku, ale každý rok vymezuje i možné způsoby, jak s korupcí bojovat. V letošním roce se organizace soustředí na stav justice. Uvádí, že je nezbytné, aby se státy zasadily o větší transparentnost soudů a zlepšení přístupu ke spravedlnosti. Apeluje na posílení soudní nezávislosti s důrazem na potřebu zajistit členům justičního systému ochranu, monitorovat jejich zájmy i majetek a zejména zajistit, aby finanční ohodnocení justičních zaměstnanců odpovídalo jejich práci.

Boj s korupcí představuje dlouhou cestu a jeho zvládnutí je pro státy samotné velmi obtížné. I proto se do potírání korupce často zapojují mezinárodní či regionální organizace a jejich orgány. Mezi nejznámější patří OSN, které tak činí prostřednictvím Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu. Nejen v Evropě k boji proti korupci významně přispívá Evropská unie a její Evropský úřad pro boj proti podvodům.

Poznámka

[1] Zákon představuje právní zakotvení ochrany oznamovatelů. Oznamovatelem se přitom rozumí osoba vykonávající práci jak v soukromém, tak veřejném sektoru, která nahlásí jednání, které má znaky trestného činu či přestupku. Cílem zákona je tyto oznamovatele chránit před případnými odvetnými kroky, které mohou mít spočívat například v propuštění, snížení mzdy, uložení kárného opatření, přeložení na jiné místo či změnou rozvržení pracovní doby. Obavy z těchto kroků přitom mohli osoby od nahlášení protiprávního jednání snadno odradit.

Zdroje

Ministerstvo vyzdvihlo, že ČR je v žebříčku korupce stále nejlepší z V4 (2024, leden 30). *Deník N*. Získáno z <https://denikn.cz/minuta/1341190/>.

Rekonstrukce státu (2024). *Poslanci schválili nekvalitní zákon o ochraně oznamovatelů. Klíčová anonymní podání nejsou zahrnuta, Česku tak hrozí žaloba*. Dostupné z <https://www.rekonstrukcestatu.cz/archiv-novinek/poslanci-schvalili-nekvalitni-zakon-o-ochrane-oznamovatelu-klicova-anonymni-podani-nejsou-zahrnuta-cesku-tak-hrozi-zaloba>.

Sněmovna schválila zákon o ochraně oznamovatelů. Jeho odpůrci mluví o ‚udavačství‘ a ‚bonzáctví‘ (2023, duben 21). *iROZHLAS*. Získáno z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/snemovna-schvalila-zakon-o-ochrane-oznamovatelu_2304211456_ara.

Transparency International (2024). *Corruption Perceptions Index 2023*. Dostupné z <https://images.transparencycdn.org/images/CPI-2023-Report.pdf>.

Transparency International (2023). *Corruption Perceptions Index 2022*. Dostupné z https://images.transparencycdn.org/images/Report_CPI2022_English.pdf.

Transparency International. Česká republika (2024). *Česko stále zůstává za průměrem EU, ukazuje Index vnímání korupce*. Získáno z <https://www.transparency.cz/cpi2023/>.

Transparency International. Česká republika (2023). *Poslanci schválili nekvalitní zákon o ochraně oznamovatelů. Klíčová anonymní podání nejsou zahrnuta, Česku tak hrozí žaloba*. Získáno z <https://www.transparency.cz/poslanci-schvalili-nekvalitni-zakon-o-ochrane-oznamovatelu-klicova-anonymni-podani-nejsou-zahrnuta-cesku-tak-hrozi-zaloba/>

Transparency International. Český republikaci (2011). *Co je to korupce*. Získání z <https://www.transparency.cz/korupce/>.

Fotografie

[1] Peter Eigen, jeden ze zakladatelů a bývalý předseda Transparency International. Celebrating 20 years of fighting corruption, autor: Transparency International, 8. listopad 2013, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

[2] Logo neziskové organizace Transparency International Česká republika. Logo TI CZ, autor: David Katora, 1. leden 1998, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

[3] Nejnižší korupce je v Dánsku (Christiansborg, sídlo dánské vlády). Christiansborg Slot from west Copenhagen Denmark, autor: Jebulon, 26. únor 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0 DEED, upraveno: oříznuto.

Nejnižší korupce je v Dánsku (Christiansborg, sídlo dánské vlády) [3]

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Karin Lišková

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu v Alabamě je zmrazené embryo dítě

Nejvyšší soud v Alabamě letos v únoru učinil rozhodnutí, které může mít vážné dopady na metodu asistované reprodukce in vitro (IVF). Odborníci i pacienti se tak obávají praktických důsledků rozhodnutí soudu na tuto lékařskou proceduru, protože zatím nemají jasné informace o tom, jak by měl celý proces probíhat.

Označením zmrazeného embrya za dítě by zákon mohl znemožnit osvědčené postupy lékařů při manipulaci, jako jsou zmrazování a rozmrazování embryí. Při této metodě se jich navíc běžně vytváří více, než je nakonec použito, nyní ale není jasné, zda se budou moci pacienti v Alabamě přebytečných embryí zbavovat v souladu se zákonem.

Rozhodnutí soudu by mohlo nejen omezit práci lékařů, ale také ohrozit samotnou existenci reprodukčních klinik ve státě. Poskytovatelé IVF by svou praxi mohli ze strachu z porušení zákona přesunout za jeho hranice, pacienti by tak byli nuceni podstoupit proces jinde. Lékaři působící na tamních klinikách by nyní mohli čelit obviněním z neúmyslného zabití či smrti z nedbalosti, pokud by některé z embryí nepřežilo proces zmrazení a rozmrazení.

Odborníci shledávají rozhodnutí jako rizikové také v souvislosti s pacientkami, kterým by v případě zákazu zmrazování musela být do dělohy vložena všechna vytvořená embrya, mohly by pak otěhotnět s dvojčaty či trojčaty. Vícečetné těhotenství však pro rodičky představuje zvýšené riziko předčasného porodu a další zdravotní komplikace

Ačkoliv se názory na znění definice embrya mezi odborníky mírně liší, embryo podle nich představuje spíše soustavu buněk s potenciálem život vytvořit, než že by se jednalo o život jako takový. Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Alabamě je dle odborníků z organizace Amerických porodníků a gynekologů (ACOG) považováno za ideologické a založené na nevědecké definici člověka.

Bezprecedentní rozhodnutí Nejvyššího soudu v Alabamě vyvolává kontroverze [1]

V Kambodži jsou podle zprávy organizace Human Rights Watch porušována lidská práva komunit vládním uhelným projektem

Podle zprávy organizace Human Rights Watch (HRW) porušuje projekt kompenzace uhlíkových emisí v Kambodži práva domorodých komunit. Projekt, který vede kambodžské ministerstvo životního prostředí, je součástí iniciativy OSN Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+).

V rámci projektu, na kterém se podílí také organizace Wildlife Alliance (WA), si společnosti kupují kredity na kompenzaci svých emisí skleníkových plynů, výnosy jsou pak věnovány na ochranu deštného pralesa. Domorodí obyvatelé vesnice Chong v Kardamonových horách podle svých slov ochranu pralesa podporují, nová omezení ale ohrožují jejich živobytí.

Zpráva HRW uvádí, že domorodé komunity jsou vystaveny obtěžování, nucenému vystěhování a je jim odepřen přístup k půdě, která je nezbytná pro jejich obživu. Místní čelí kromě nuceného vystěhování také trestním obviněním za hospodaření na svém původním území.

Ochranáři z WA měli podle člena domorodé komunity obyvatelům ničit jejich úrodu, rozebírat chatrče a prohledávat jejich obydlí. Při mapování dopadů iniciativy poskytla HRW rozhovor až stovka vesničanů, organizace také analyzovala satelitní snímky, mapy i sociální média. Na základě svých zjištění

Opatření kambodžské vlády k ochraně přírody ohrožují domorodé kmeny [2]

vedla, že mezi lety 2018 až 2021 docházelo k zatýkání a týrání domorodých obyvatel zaměstnanci ministerstva a WA.

Organizace Verra, která projekt certifikovala, čelila kritice za to, že se těmito problémy při svých auditech nezabývala a že pro projekt nadále vydávala uhlíkové kredity. V červnu 2023, po obdržení dopisu od HRW, Verra vydávání kreditů pro tento projekt zastavila a zahájila přezkum. Neposkytla však žádné aktuální informace o jeho zjištěních.

Protest farmářů v Indii je provázen stahováním příspěvků ze sítě X, vypínáním internetu a dalšími kroky indické vlády

HRW na konci února letošního roku informovala o násilném potlačování protestů indických farmářů ze strany tamních úřadů za použití výhružek, násilí, vypínání internetového připojení nebo blokace uživatelských účtů na síti X. Indické úřady se také snažily demonstrantům znemožnit vstup do hlavního města pomocí cementových bloků, kovových kontejnerů nebo ostatních drátů.

Indická vláda se snažila potlačit protesty zemědělců, kteří se jí dlouhodobě snaží přimět ke zlepšení podmínek pro své podnikání. Úřady se měly protestující snažit rozehnat pomocí slzného plynu nebo střílením z brokovnic nabitých kovovými broky. Někteří kritici současné vlády byli zatčeni a protestující farmáři čelili výhružkám v podobě odebrání cestovních pasů nebo zrušení víz.

Tamní úřady navíc v některých oblastech omezily přístup k internetovému připojení, a také oslovily platformu X, aby zrušila účty přímých účastníků a některých novinářů, a smazala jejich příspěvky na základě „vládního příkazu“. Platforma ve svém prohlášení uvedla, že účty a příspěvky smazala, ačkoliv s těmito kroky nesouhlasí. Platforma X se dle pozdějšího vyjádření měla kvůli těmto příkazům obrátit na blíže nespecifikovaný soud.

Farmáři navázali na protesty z roku 2020, které přiměly vládu zrušit přijaté zákony o zemědělství ohrožující jejich živobytí. Nyní farmáři požadují odpuštění zemědělských půjček, minimální cenu za své produkty nebo zrušení plánovaných legislativních úprav, mezi které patří také privatizace poskytovatelů elektrické energie, kvůli které by zemědělci přišli o státní dotace.

Vládnoucí strana Bharatiya Janata Party (BJP) se v souvislosti s nepokoji měla podle svých slov již v minulosti pokoušet o dialog s protestujícími, jednání ale nepřinesla uspokojivé výsledky.

Podle OSN existuje důvodné podezření o sexualizovaném násilí vůči palestinským ženám a dívkám

Odborníci z Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR) upozorňují na obvinění ze závažného porušování lidských práv palestinských žen a dívek v pásmu Gazy a na Západním břehu. Ženy a dívky v Gaze byly údajně popravovány při útěku nebo hledání útočiště, a to společně s jejich rodinnými příslušníky, včetně dětí.

Protesty z roku 2020 přiměly indickou vládu farmářům vyjít vstříc [3]

Od 7. října měly být stovky zadržovaných Palestinek vystaveny ponižujícímu a nelidskému zacházení, v zajetí jim byl navíc odepřen přístup k hygienickým potřebám, potravinám nebo lékům. Podle zjištění OHCHR došlo ke znásilnění nejméně dvou dívek, dalším zadržovaným bylo znásilněním vyhrožováno, byly svlékány a prohledávány příslušníky izraelské armády, z nichž někteří měli pořídit jejich fotografie v ponižujících situacích a následně je umístit na internet.

Izrael obvinění ze sexuálního násilí vůči palestinským ženám a dívkám odmítá a tato tvrzení označuje za „opovržením hodná a nepodložená”. Odborníci vládu Izraele upozornili na povinnost dodržování lidských práv. Zdůraznili také, že nikdo nesmí být vystaven násilí, mučení, špatnému nebo ponižujícímu zacházení. Vyzývají také k nezávislému a důkladnému vyšetřování těchto obvinění, při kterém by měla izraelská strana spolupracovat.

Zdroje

Borger, J. (2024, únor). Claims of Israeli sexual assault of Palestinian women are credible, UN panel says. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/22/claims-of-israeli-sexual-assault-of-palestinian-women-are-credible-un-panel-says>.

Cambodia: Carbon Offsetting Project Violates Indigenous Group's Rights (2024, únor 28). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/02/28/cambodia-carbon-offsetting-project-violates-indigenous-groups-rights>.

V zemích po celé Evropě se konají protesty na podporu Palestiny a k uctění památky obětí izraelské odvety [4]

Chesak, J. (2024, únor). Global perspectives on the Alabama ruling, IVF and when cells become a person. BBC. Získáno z <https://www.bbc.com/future/article/20240226-what-is-an-embryo-global-medical-definition-of-personhood-ivf-ruling>.

Henry, N. (2024, únor). India farmers' protest: X admits to taking down posts and accounts. BBC. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-68366859>.

India farmers march: What are their demands? Why is gov't blocking roads? (2024, únor 13). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/13/india-farmers-march-what-are-their-demands-why-is-govt-blocking-roads>.

India: Protect Farmers' Right to Peaceful Protest (2024, únor 29). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/02/29/india-protect-farmers-right-peaceful-protest>.

OHCHR. (2024). *Israel/oPt: UN experts appalled by reported human rights violations against Palestinian women and girls*. Získáno z <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/02/israelopt-un-experts-appalled-reported-human-rights-violations-against>.

Penh, P. (2024, únor). Carbon credit scheme sees Indigenous Cambodians harassed, evicted: report. AFP. Získáno z <https://www.france24.com/en/live-news/20240229-carbon-credit-scheme-sees-indigenous-cambodians-harassed-evicted-report>.

Sherman, C. (2024, únor). Alabama's supreme court ruled embryos are 'extrauterine children'. IVF patients are worried. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/us-news/2024/feb/21/alabama-ivf-embryo-extrauterine-children-ruling>.

UN experts warn of Israeli violations against Palestinian women, girls (2024, únor 19). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/19/un-experts-warn-of-israeli-violations-against-palestinian-women-girls>.

Fotografie

- [1] Bezprecedentní rozhodnutí Nejvyššího soudu v Alabamě vyvolává kontroverze. Alabama Supreme Court Building, autor: Altairisfar (Jeffrey Reed), 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Opatření kambodžské vlády k ochraně přírody ohrožují domorodé kmeny. Ream National Park. Nature of Cambodia, autor: Dmitry Makeev, 30. červen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Protesty z roku 2020 přiměly indickou vládu farmářům vyjít vstříc. 2020 Indian farmers' protest - sitting protest, autor: Randeep Maddoke, 26. listopad 2020, zdroj Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [4] V zemích po celé Evropě se konají protesty na podporu Palestiny a k uctění památky obětí izraelské odvety. No Greater Way to Honour The Dead (53334642221), autor: Alisdare Hickson, 11. listopad 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Jiří Novák

Praktické přístupy k civilnímu držení střelných zbraní

Anna Pěničková

Třetí a zároveň poslední článek ze série civilního držení střelných zbraní přináší náhled do praktické stránky držení těchto zbraní. Jaké kroky musí žadatel podstoupit, aby mohl získat zbrojní průkaz? Jaké povinnosti mu z obdržení zbrojního průkazu plynou a jak je to v Česku s černým trhem v souvislosti s prodejem zbraní? Na tyto a další otázky se snaží článek najít odpovědi.

Teoretická stránka civilního držení střelných zbraní byla detailněji probírána v předchozím čísle Bulletinu v roce 2024 (viz Bulletinu březen 2024, s 30). Tento článek se snaží propojit teorii s praxí a cílí na konkrétní kroky, které vedou k získání zbrojního průkazu. V souvislosti s nedávnými událostmi je otevřena diskuse ohledně praktických otázek, týkajících se mimo jiné podmínek pro získání zbrojního průkazu, případně zpřísnění podmínek pro držitele zbrojních průkazů.

Kroky k legálnímu držení zbraní

Hlavním právním předpisem, ze kterého postup získání zbrojního průkazu, ale i další problematika spojená se střelnými zbraněmi vychází, je zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních). Vlastnictví a držení zbraní je vázáno na získání zbrojního průkazu (§ 8 zákona o zbraních).

Zásadním krokem je podání žádosti o vydání zbrojního průkazu na příslušném útvaru Policie ČR. Tomuto kroku však předchází ještě několik dalších povinností, které musí žadatel splnit. První z nich je absolvování zdravotní prohlídky u praktického lékaře. Žadatel musí být fyzicky a psychicky způsobilý k držení a užívání zbraně, a proto je splnění této podmínky klíčové (§ 13 odst. 1 zákona o zbraních). Lékař posuzuje jeho fyzickou a psychickou způsobilost k držení a používání zbraně.

Praktická stránka civilního držení zbraní je otázkou diskuze [1]

Dále zákon o zbraních upozorňuje, že pokud lékař zjistí, že zdravotní stav držitele zbrojního průkazu by mohl mít nežádoucí vliv na jeho užívání zbraně, nemusí mu udělit potvrzení o zdravotní způsobilosti. Zároveň, pokud je již osoba držitelem zbrojního průkazu, má lékař v tomto případě povinnost informovat poskytovatele zdravotních služeb pro vydání posudku o zdravotní způsobilosti a policii [1].

Aktuálně se diskutuje o hodnocení zdravotní způsobilosti žadatelů o zbrojní průkaz, které by mělo být zaměřeno na psychickou způsobilost. Zatímco současný postup vyžaduje psychologické vyšetření

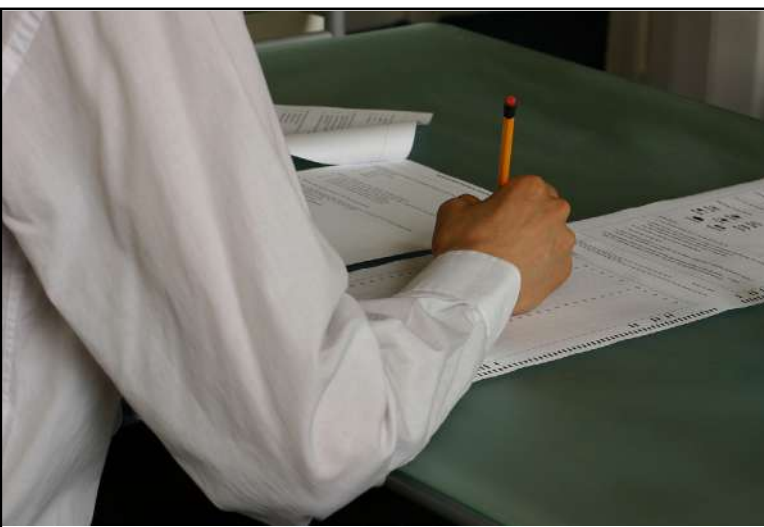
pouze v případě, že lékař má pochybnosti o duševním zdraví žadatele nebo pokud dojde ke změně zdravotního stavu během držení zbrojního průkazu, nyní se diskutuje o rozšíření povinnosti provádět psychotesty všem žadatelům.

Zatímco někteří argumentují, že povinné psychologické vyšetření by mohlo zvýšit bezpečnost, jiní varují před možnými negativními dopady na systém zdravotní péče a jeho dostupnost. „Znamenalo by to výrazné zatížení systému a za současných kapacit zhoršilo celkovou dostupnost psychologické péče a nutně by takové množství vyšetření vedlo k formalnosti,“ argumentuje Milena Bačková z odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra. Tento přístup podporuje i Psychiatrická společnost, která považuje současná pravidla za dostatečná. Naopak v jiných zemích Evropy, jako je Slovensko, Rakousko nebo Španělsko, jsou povinné psychotesty běžnou praxí.

Dalším krokem je úspěšné složení zkoušky odborné způsobilosti na střelnici, kterou stanoví policie. Zkouška má zajistit, že držitel zbraně je schopen bezpečně a zodpovědně zacházet se zbraní a střelivem. Skládá se z teoretické a praktické části, které prověřují znalosti a dovednosti žadatele v oblasti zbraní a střeliva. Během teoretické části se žadatel musí seznámit s platnými zákony a předpisy týkajícími se držení a užívání zbraní, stejně jako s pravidly bezpečné manipulace se zbraní a střelivem.

Praktická část zkoušky se zaměřuje na fyzickou schopnost žadatele správně a bezpečně zacházet se zbraní, včetně správné manipulace s ní, údržby a čištění. Žadatel je také testován na jeho schopnost střelby a správného používání zbraně. Teprve

Během teoretické části žadatel prokazuje znalost předpisů týkajících se zbraní [2]

po úspěšném splnění výše zmíněných bodů může žadatel podat žádost o vydání zbrojního průkazu a ten mu bude vyhotoven.

Povinnosti držitelů zbraní

S obdržením zbrojního průkazu přichází také povinnosti. Tyto zákonem stanovené povinnosti mají za cíl zajištění bezpečného a odpovědného zacházení se zbraněmi a střelivem. Podle § 29 zákona o zbraních mají držitelé zbrojních průkazů skupin A až E (blíže jsme o typech zbraní psali v Bulletinu březen 2024, s 30) řadu závazků, mezi něž patří například dodržování zvýšené opatrnosti při manipulaci se zbraněmi a střelivem, zabezpečení zbraní a průkazů proti zneužití či ztrátě, předložení zbrojního průkazu a zbraně na výzvu policie a ohlášení ztráty či odcizení zbraně či průkazu. Držitelé musí také podstoupit lékařskou prohlídku ve stanovených intervalech a dodržovat podmínky přechovávání a skladování střeliva.

Dále je v zákoně o zbraních specifikováno, že držitelé zbrojních průkazů nesmějí přenášet vlastnictví zbraní nebo střeliva na neoprávněné osoby, a ani je nesmí nechat manipulovat se zbraněmi a střelivem. Tato povinnost se mnohdy může stát problematickou a je třeba dbát na dostatečné zabezpečení střelné zbraně v domácnosti.

Důležitým aspektem je také způsob přepravy zbraní, které musí být přepravovány v uzavřeném obalu. Viditelně je lze přenášet pouze za určitých podmínek, jako je například konání akce nebo činnosti spojené se střelbou. Každý držitel zbrojního průkazu má také povinnost ohlásit útvaru policie jakékoliv použití zbraně z důvodu krajní nouze nebo nutné obrany.

Nedodržení těchto závazků může mít vážné právní následky a může ohrozit bezpečnost nejen držitele zbrojního průkazu, ale i širší veřejnost. Je tedy klíčové, aby držitelé zbrojních průkazů byli obezřetní a zodpovědní ve všech svých činnostech spojených s držením a užíváním zbraní a střeliva.

Nákup zbraní a problematika černého trhu

Nákup zbraní je podmíněn několika požadavky. Za prvé musí mít osoba platný zbrojní průkaz. Pokud si chce pořídit zbraň kategorie A-I nebo B, musí si zažádat o povolení k nabytí zbraně na přísluš-

ném útvaru Policie ČR. Tento úkon je zpoplatněn. S platným povolením může jedinec přistoupit k nákupu zbraně.

Samotný nákup zbraně probíhá v prodejně, kde je proveden záznam v Centrálním registru zbraní a jedinec obdrží potvrzení o nabytí zbraně. Následně je povinností držitele zbraně do 10 dnů zaregistrovat zbraň na příslušném útvaru policie, což je zpoplatněno. Tento proces zahrnuje také povinnost uhradit správné poplatky, obvykle ve formě kolkových známek, které lze zakoupit buď v prodejně, nebo na pobočkách České pošty. Celkově je nabývání střelných zbraní důkladně monitorováno a regulováno, aby se minimalizovalo riziko zneužití a zajistila bezpečnost společnosti. S tím je spojena i novela zákona o zbraních (o ní blíže viz březnové číslo Bulletinu, str. 30), která zavede povinnost prodejců zbraní hlásit podezřelé nákupy zbraní.

Za zmínku stojí také problematika černého trhu se zbraněmi. Ta v České republice vyvolává značné obavy, zejména v souvislosti s možným přílivem zbraní z konfliktních oblastí, jako je aktuálně Ukrajina. Tyto obavy jsou podpořeny zprávami o možnosti, že zbraně, které byly legálně vyváženy za účelem podpory ukrajinské armády, mohou skončit na černém trhu. Je nutné zmínit, že situace je komplikovaná, neboť černý trh se zbraněmi může být zdrojem nejen pro nelegální obchodní aktivity, ale také pro organizovaný zločin.

Příliv zbraní na černý trh může mít vážné důsledky pro bezpečnost veřejnosti, protože tyto zbraně mohou být použity k trestné činnosti a násilným činům. Zároveň o nich nebude vedena žádná evidence a bude tedy nejspíše, kolik zbraní je skutečně v oběhu. Česká republika se tak musí snažit zvýšit svou schopnost monitorovat a kontrolovat tok

Žadatel musí správně a bezpečně zacházet se zbraní [3]

zbraní, a to jak prostřednictvím posílení právních předpisů týkajících se obchodu se zbraněmi, tak prostřednictvím mezinárodní spolupráce a výměny informací se sousedními zeměmi.

Poznámky

[1] V návaznosti na tuto skutečnost může policie požádat držitele zbrojního průkazu, aby se podrobil lékařské prohlídce. Pokud držitel nepřijde nebo odmítne lékařskou prohlídku, lékař musí tuto skutečnost neprodleně oznámit policii.

Zdroje

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních).

Tancerová, T. Co obnáší získání zbrojního průkazu? Zkoušky, byrokracii i několik tisíc korun. Měšec.cz. 9.5.2022 (<https://www.mesec.cz/clanky/zbrojni-prukaz/>).

Zbraně kvalitně. Celkový postup získání zbrojního průkazu. Zbraněkvalitně.cz (<https://zbranekvalitne.cz/zbrojni-prukaz/jak-ziskat-zbrojni-prukaz/>).

Trigger service. Podmínky k získání zbrojního průkazu. Triggerservice.cz (<https://www.triggerservice.cz/zbrojni-prukaz/podminky-k-ziskani-zbrojniho-prukazu/>).

iRozhlas. Nejde jen o psychotesty. Kolem nových pravidel pro držitele zbrojního průkazu je nejasností víc. Český rozhlas. 8.1.2024 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zbrojni-prukaz-strelba-filozoficka-fakulta-zakon-poslanci-snemovna_2401080500_vik).

ČTK. Povinnost hlásit podezřelé obchody i zkrácení lhůty pro lékařskou prohlídku. Sněmovna schválila nový zbraňový zákon. ČTK. 26.1.2024 (<https://domaci.hn.cz/ci-67288830-povinnost-hlasit-podezrele-obchody-i-zkraceni-lhuty-pro-lekarskou-prohlidku-snemovna-schvalila-novy-zbrany-zakon>).

Zbraně kvalitně. Nákup nebo prodej palné zbraně. Zbraněkvalitně.cz (<https://zbranekvalitne.cz/legislativa/nakup-a-prodej-zbrane>).

Brzobohatý, T. Nelegální prodej palných zbraní vede k vraždám, omezování svobody i k chudobě. Přesto je vstup na černý trh vcelku snadný. Armádní zpravodaj. 1.8.2021 (<https://armadni-zpravodaj.cz/vyzbroj/cerny-trh-se-zbranemi-nebezpecnejsi-nez-predstavy/>).

Břešťan, R. Až skončí válka na Ukrajině... Česko se obává přílivu zbraní na černý trh. Paměť národa. 31.1.2024 (https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/komentare-analyzy/az-skonci-valka-na-ukrajine-cesko-se-obava-prilivu-zbrani-na-cerny-trh?_zn=aWQlMoQxMjQ1NDc5MTY5Mzk1MjEwMzg5NSU3Q3QlMoQxNzA5NjYzNjUzLjUoNSU3Q3RlJTNET-cwOTY2MzY1My41NDU1NoNjJTNEMoU3OUFEOENBM-z1IzBBQjNGMzVBNUFENDICMUFNGTc%3D).

Fotografie

[1] Praktická stránka civilního držení zbraní je otázkou diskuze. Bullet-5039952_1280, autor: epicioci, 14. duben 2020, zdroj: Pixabay, CCo.

[2] Během teoretické části žadatel prokazuje znalost předpisů týkajících se zbraní. Hand-writing-exam-classroom, autor: Alison wood, 12. srpen 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

[3] Žadatel musí správně a bezpečně zacházet se zbraní. Woman with SIG Sauer P239 at Shooting Range, autor: Noah Wulf, 9. prosinec 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Co je pomluva a jak se jí bránit?

Denis Pauk

Česká republika je moderní stát. Má tudíž za úkol předcházet některým nežádoucím společenským jevům. Jedním z těchto jevů je také pomlouvání. Jedná se o sdělování informací, které mohou někomu způsobit újmu. Účinné prostředky obrany proti pomluvám lze nalézt napříč celým právním řádem, a to jak v soukromém, tak ve veřejném právu.

Česká republika se hlásí k identitě moderního státu. Ten překonává koncepci státu jako “nočního hlídače” [1] a jde ještě o pár kroků dál. Namísto volného přístupu a politiky nezasahování do soukromých věcí činí aktivní opatření proti tomu, aby docházelo ke společenským nespravedlnostem.

Protože je společnost velice heteronomní skupina, ve které se o sebe navzájem trou jednotlivé názory, hodnoty a motivy, často v ní dochází k různým sporům. Ty se mohou projevit i vypouštěním nepravdivých či nepodložených tvrzení, která mohou ostatním způsobit újmu.

Protože je takové jednání vnímáno jako společensky škodlivé, Česká republika podniká kroky k tomu, aby mu předešla, a aby ho potažmo také potrestala.

Pomluva jako *multidimenzionální fenomén*

Pomluva je, v obecném slova smyslu, nepravdivé tvrzení, které může být pomlouvánému na újmu. Mimo obecný sémantický diskurz je však pomluva definována ještě jinak. V trestním zákoníku. Zákonodárcem. Proč však právo rozlišuje mezi běžným významem a právním významem?

Tato distinkce plyne z povahy trestního práva, které by mělo být aplikováno subsidiárně, tedy jako poslední myslitelná možnost. Odsoudit někoho za trestný čin je totiž jednoznačně společensky nežádoucí jev, který zasahuje do existenční podstaty státu. Konec konců: má-li stát primárně chránit svobodu svých občanů, jak se vypořádat s tím, že svobodu některým svým občanům upírá?

Česká republika se hlásí k ústavní identitě moderního státu [1]

Utilitaristická odpověď, že jde o prostředek, kterým větší části společnosti dopřáváme svobodu, se sama o sobě zdá být nedostatečná. Aby skutečně fungovala, je třeba ji zkombinovat s tím, že tento prostředek je aplikován pouze v situaci, kdy byly všechny mírnější (a ke svobodě vstřícnější) prostředky vyčerpány. Teprve jde-li o krajní prostředek, který slouží k naplňování podstaty státu, je možné o trestání uvažovat jako o legitimní pracovní náplni státu

Pomluva v soukromém právu

Než tedy dospějeme k pomluvě jako k trestnému činu, jaké existují jiné způsoby právní obrany proti škodlivým nepravdivým tvrzením?

Ze soukromoprávního hlediska je možné hledět na pomluvu spousta způsoby. Jedním z nejvýraznějších bude zřejmě obrana podle § 81 a následujících zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, které mimo ochranu osobnosti, vážnosti, cti a života člověka chrání před neoprávněnými zásahy taktéž všechna jeho přirozená práva. Poškozenému z pomluvy plynou jak nároky peněžní, tak i nároky nepeněžní (zpravidla aby se pachatel omluvil a přestal pomluvu rozšiřovat).

Ze soukromoprávního hlediska budou významné také normy práva nekalé soutěže, zejména zlehčování podle § 2984 občanského zákoníku. V tomto kontextu je však pomluva chápána do-

konce šířeji, než v obecném slova smyslu, neboť za zlehčování se považuje mimo rozšiřování nepravdivých údajů také rozšiřování pravdivých údajů, které jsou způsobilé přivodit dotčenému újmu. Ten se může domáhat zejména toho, aby pachatel přestal šířit pomluvy a poskytl přiměřené zadostiučinění.

Pomluva ve veřejném právu

Pomluva je upravena také normami veřejného práva, a to zejména normami správního práva a normami trestního práva. Protože je trestní právo možné použít pouze subsidiárně, je nutné pomluvu primárně považovat za přestupek. Zpravidla tedy půjde o zesměšňování či urážení jiné osoby ve smyslu § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Sankcí za takovýto přestupek je podle téhož ustanovení pokuta do 10 000 Kč.

Nejtěžším kalibrem z arzenálu právních zbraní proti pomluvám je pak trestný čin pomluvy podle § 184 trestního zákoníku. K tomu, aby byl aplikován, však nestačí pouhé vypuštění nepravdivé škodlivé informace. Taková informace musí být zároveň způsobilá značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména jej poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit vážnou újmu. Za takové jednání hrozí pachateli až jeden rok odnětí svobody. [2]

Proporcionalita

S ohledem na podstatu státu je však nutné, aby v některých případech jednání, které by jinak bylo posouzeno jako pomluva, nebylo trestáno. Ten, kdo vypouští nepravdivé informace způsobilé poškodit ostatní občany, totiž prakticky využívá svou svobodou slova, což je ústavně chráněný statek. Je tak na

Ne každá pomluva je nutně trestný čin [2]

státní moci, aby si poradila s tím, kdy je pomlouvání ještě možné tolerovat.

Letos se k této otázce v nálezu sp. zn. III. ÚS 1459/22 ze dne 9. ledna 2024 vyjádřil také Ústavní soud. Ten rozhodoval o tom, zda se účastnice dopravní nehody dopustila pomluvy, když poslala nadřízeným orgánům policistky, která nehodu vyšetřovala, dopis, ve kterém tvrdila, že se policistka chovala arogantně a že pravděpodobně byla pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. Po uvážení rozhodl, že stěžovatelka by neměla být odsouzena za trestný čin, a to přestože nic z toho, co uvedla, nebyla pravda. Podle jeho názoru zásah do osobnosti nebyl natolik intenzivní, aby založil trestný čin, a jedná se proto pouze o přestupek.

Argumentace Ústavního soudu spočívala v tom, že nositelé veřejné moci musí být připraveni na zpochybňování svého chování ve větší míře než běžní občané. Jinak by totiž občané mohli být ochuzeni o právo na kontrolu činnosti úředních osob. Zohlednil navíc i to, že byl podnět odeslán soukromou korespondencí, a nikoliv skrze veřejná média, a stěžovatelka tak zjevně neměla vůli narušit důvěryhodnost policistky ve vztahu k veřejnosti.

Dal tudíž v tomto případě přednost svobodě slova stěžovatelky před právem na ochranu osobnosti policistky.

Poznámky

- [1] Stát by měl podle některých liberálních myslitelů, zejména pak A. Smitha, hrát roli pouhého ochránce svobody, majetku a zdraví, a nezasahovat zbytečně do oblastí, ve kterých jeho zásah není zcela nezbytný.
- [2] Spáchá-li čin pachatel rozhlasem, televizí či jiným obdobným médiem, hrozí mu dokonce dva roky odnětí svobody.

Zdroje

- Filip, J & Svatoň, J. (2011). Státověda. Praha: Wolters Kluwer, Česká republika.
- Keller, J. (2017). stát minimální. Získáno z https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/St%C3%A1t_minim%C3%A1ln%C3%AD.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1459/22 ze dne 9. ledna 2024
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Fotografie

- [1] Česká republika se hlásí k ústavní identitě moderního státu. Ústavní soud, Brno Joštova – pohled z krajského úřadu, autor: Bazi, 9. červen 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Ne každá pomluva je nutně trestný čin. Gossip, autor: Carl Nenzén Lovén, 22. září 2009, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

Sice úplně cizí, přesto otec

Jakub Dubják

Ústavní soud se vyjádřil k právu dítěte na to znát svého biologického otce. Jedná se o otázku obecně spadající pod právo dítěte znát své rodiče, které se již opakovaně věnoval Evropský soud pro lidská práva. Jaký zájem může dítě mít na tom znát své biologické rodiče i přesto, že má již jiné (právní) rodiče? Jak nakonec ÚS věc rozhodl a čím tedy přispěl do živé diskuse?

(Základní) právo dítěte znát svého biologického rodiče?

Rodině se dostává ochrany ze strany nejzákladnějších právních předpisů. Čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod garantuje ochranu před neoprávněnými zásahy do rodinného života. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) v čl. 8 zakotvuje právo na respektování rodinného života. Nicméně teprve čl. 7 Úmluvy o právech dítěte (ÚPD) výslovně stanovuje, že dítě má „pokud je to možné, právo znát své rodiče“. Pojem rodič však nedefinuje, je tudíž otázkou, zdali se jím myslí biologický rodič.

ČR k čl. 7 ÚPD zaujala výhradu, která se týkala institutu nezrušitelného osvojení v rámci umělého oplodnění. Úmyslem bylo zajistit, že nesdělení jmen biologických rodičů dítěti nebude v rozporu s daným ustanovením. Šínová a Westphalová upozornily na to, že ani ČR nemůže „zcela „ignorovat“ společenskou situaci umožňující zjištění biologického původu dítěte a jeho práva z toho vyplývající“ a biologickým otcům by bez dalšího neměla být brána možnost uplatňovat své rodičovství.[1]

Valc v kontextu EÚLP uvádí, že „relativní povaha práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy [...] se vztahuje také k problematice práva dítěte znát svůj původ a okolnosti narození“.[2] Soud tedy do tohoto práva může zasáhnout jen v souladu se zákonem, pokud to je nezbytné v rámci demokratické společnosti, a to například v zájmu ochrany práv a svobod jiných.

Dítěti byly již 3 roky [1]

Jádro problému aneb nejlepší zájem dítěte

Problematika práva dětí znát jejich biologické rodiče je značně obsáhlá. Pojímá v sobě případy od adopce či umělého oplodnění až po zatajování biologických otců jejich dětem a vice versa. Přímou otázkou nemanželských dětí, o které se stará jejich (právní) otec, který je obvykle také manželem matky. V kontextu dané otázky se lze setkat s názorem, že takové děti „mají právo znát svého biologického otce“.[3] Jedná se o tzv. putativní otce.[4]

Ve sbornících stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě a Rodina a dítě II se lze dočíst, že nečinnost orgánů sociálně právní ochrany dětí může spočívat i v upřednostňování náhradní rodiny před biologickými rodiči. Na důležitost dohledu nad excesy orgánů sociální péče upozornil také Evropský soud pro lidská práva (ESLP) ve věci *Scozzari a Giunta proti Itálii*. K biologickým otcům neuvedeným v rodném listě pak sborníky uvádějí, že spadají do okruhu osob dítěti blízkých, „[a] to za předpokladu, že s nimi má dítě citový vztah nikoli přechodného charakteru a je zřejmé, že by nedostatek styku [...] pro dítě znamenal újmu“.

Ve věci *Novotný proti České republice*, kde byl možný zájem dítěte na zjištění identity jeho biologického otce, ESLP uvedl, že „neexistence řízení, které by uvedlo do souladu stav právní se stavem biologickým, je v rozporu s přáním dotčených osob a ve skutečnosti nikomu neprospívá“. ESLP však také ve věci *Ilya Lyapin proti Rusku* vyzdvihl svůj závěr, že čl. 8 EÚLP rovněž zaštiťuje „existující rodinné vazby mezi manželi a dětmi, o které se fakticky starají“. Tzv. sociální rodič tedy může „převážít“ nad tím biologickým.

Možný zájem dítěte na tom znát pravdu

Zájem dítěte na tom znát jeho biologické rodiče může spočívat v povědomí o jeho zdravotních predispozicích a péči o jeho duševní zdraví, ve snaze vyvarovat se incestu, v jeho zájmu o jeho kulturní identitu a jeho předky, po kterých mohlo podědit společné rysy. ESLP ve věci *Jäggi proti Švýcarsku* uvedl, že zájem jednotlivce na poznání jeho příbuzných „nikterak věkem neustává, spíše naopak“ a ve věcech *Odievre proti Francii a Haas proti Nizozemí* řešil i otázku dědických nároků dětí vůči jejich biologickým rodičům.

ESLP se již problematice tzv. putativních otců věnoval [2]

Právo nikoliv povinnost znát své rodiče [3]

I děti vězněných rodičů by dle psychologičky Šulové měly mít právo znát svého biologického rodiče. Mají tak možnost poznat jejich chyby a rovněž, že nesehali ve všem neboli spatřit jak jejich slabiny, tak jejich přednosti. Alespoň minimální míra kontaktu s rodičem a jeho informovanost ohledně vývoje dítěte tak může napomoci budoucímu obnovení narušených funkcí rodiny.

Otázka vržená před Ústavní soud

Ústavní soud (ÚS) byl v rámci svého čerstvého nálezu [5] postaven před otázku zdali „[j]e v nejlepší zájmu tříletého dítěte, které žije ve fungující rodině s matkou, právním otcem a sourozenci, aby soudy nyní prostřednictvím DNA testu zjistily, zda je jeho biologickým otcem cizí muž“? Nakonec došel k závěru, že není. Otázkou je tedy... proč?

Stručně ke skutkovému stavu

V dané věci si česká matka dítěte v roce 2017 vzala muže (manžel), který byl v matrice uveden jako otec dítěte. Matka měla před uzavřením manželství ještě partnerský vztah s dalším mužem, cizincem pobývajícím v zahraničí (stěžovatel). S tím byla i po uzavření sňatku nadále v kontaktu. V roce 2020 se stěžovatel obrátil na soudy. Tvrdil, že jej matka informovala o tom, že je nejspíše otcem dítěte a, že se hodlá rozvést a dítě dát k adopci.

Stěžovatel požadoval, aby testem DNA bylo určeno jeho otcovství. Jeho úmyslem nebylo sdělit dítěti, že je jeho otcem, nicméně chtěl mít možnost se s dítětem pravidelně stýkat a podílet se na jeho výživě.

Obecné soudy však jeho žalobu nakonec zamítly. Úřad pro mezinárodní ochranu dětí v průběhu řízení nicméně „nabyl dojmu, že [stěžovatelův] zájem o dítě je skutečný“.

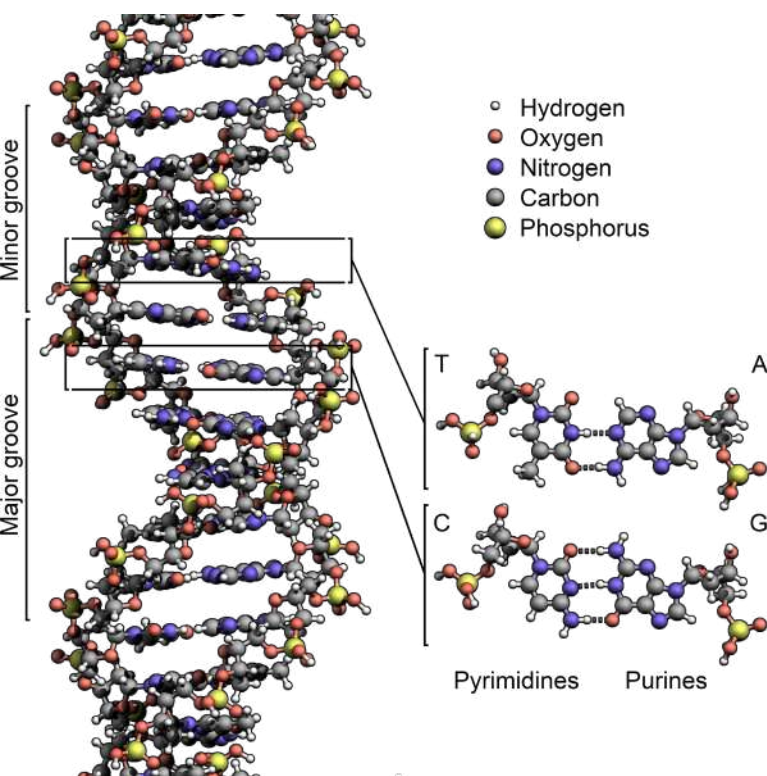
Odvolací soud uvedl, že „provedení testu DNA by mohlo výrazně narušit stabilní rodinné zázemí“ a uzavřel, že sice „[j]e v zájmu dítěte, aby vědělo, kdo je jeho biologickým rodičem, nikoliv však za cenu prožívání neustálého stresu, či dokonce rozpadu rodiny, v níž žije“. Nepopřel tedy, že dítě skutečně má právo znát svého biologického rodiče, a zároveň poukázal na možnost budoucí změny poměrů ve prospěch putativního otce.

Argumentace ÚS a její význam

Stěžovatel se nakonec obrátil na ÚS s tím, že soudy porušily zejména jeho právo na spravedlivý proces. ÚS uznal, že neprovedení testu DNA představovalo minimálně zásah do práva na soukromý život. Nakonec však toto rozhodnutí shledal splňující ústavně konformní výklad příslušných ustanovení zákona s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte.

ÚS dále poukázal na možnost narušení vztahu dítěte k jeho sourozencům provedením testu DNA a skutečnost, že se stěžovatel nehodlá přestěhovat do ČR. Zdůraznil, že dítě „samo o sobě nepocituje intenzivní potřebu zjistit svůj biologický původ“, přičemž

Otec navrhoval provedení testu DNA [4]

Stěžovatel byl cizinec bez úmyslu dlouhodobě pobývat v ČR [5]

právo znát svůj původ není povinností. Podle ÚS nebyla rozhodným ani odlišná barva pleti dítěte. Nakonec uzavřel, že dítě „nyní nebude pocítovat jako křivdu, když testy DNA bezprostředně provedeny nebudou“ a přijal možnost budoucí změny poměrů.

ESLP se ve věci *Fröhlich proti Německu* zabýval podobným případem, přičemž se jednalo o šestileté dítě a také zde přijal zamítavé rozhodnutí soudů ohledně přiznání práva styku a poskytování informací putativnímu otci. Je tedy otázkou, jakého věku by muselo být dítě, aby nakonec bylo v nejlepší zájmu odpovědět na obdobně položenou otázku kladně.[6]

Poznámky

- [1] Šínová, R. & Westphalová, L. (2017). K souladu Biologického a právního otcovství s ohledem na právo dítěte znát svůj původ. *Acta Iuridica Olomucensia*, 12 (3), 72-85.
- [2] Viz Valc, J. (2018). Právo znát genetický původ jako součást osobnostních práv dítěte počatého anonymním způsobem. *Právník*, 157 (9), 759. Získáno z https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2018/9/4.Valc_750-762_9_2018.pdf, s. 759.
- [3] Viz blíže <https://www.unie-otcu.cz/media.html>.
- [4] Putativním otcem se slovy Králíčkové rozumí muž „který pravděpodobně dítě zplodil a usiluje o sladění svého biologického rodičovství s rodičovstvím právním a nejlépe také s rodičovstvím sociálním“. Srov. Králíčková, Z. (2013, listopad). Práva putativního otce aneb být či nebýt (the Rights of Putative Father). Sborník byl prezentován na Dny práva 2012. Získáno z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/rodicovstvi/KralickovaZdenka.pdf.
- [5] Nález Ústavního soudu ze dne 13. února 2024 sp. zn. I. ÚS 1858/23.
- [6] ÚS při odkazu na věc *Fröhlich proti Německu* uvedl, že dítěti byly 4 roky, nicméně bod 64 daného rozsudku ESLP udává, „že v rozhodné době nebylo v nejlepší zájmu šestiletého dítěte, aby bylo konfrontováno s otázkou otcovství“, nikoliv čtyřletého, což uvádí i anglické znění. Viz <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-185320%22%5D%7D>.

Zdroje

- Alvarez, H. (2016). *Do Children Have a Right to Know Their Biological Families?*. Získáno z <https://ifstudies.org/blog/do-children-have-a-right-to-know-their-biological-families>.
- Hauptfleischová, I. (2018). Právo na styk dítěte s vězněným rodičem. *Jurisprudence*, 2018 (2), 15-24.
- Polcarová, K. (2017, červen). Biologický vs. právní otec v českém právním řádu. *e-pravo*. Získáno z <https://www.epravo.cz/top/clanky/biologicky-vs-pravni-otec-v-ceskem-pravnim-razdu-105932.html>.
- Králíčková, Z. (2013, listopad). Práva putativního otce aneb být či nebýt (the Rights of Putative Father). Sborník byl prezentován na *Dny práva 2012*. Získáno z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/rodicovstvi/KralickovaZdenka.pdf.
- Motejl, O., Černá, I., Panovská, K. & Matyášová, P. (2007). Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě. Praha: ASPI. Získáno z https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/sborniky_stanoviska/Rodina_a_dite.pdf.
- McWee, L. M. (2010). The Impact of Continued Contact with Biological Parents upon the Mental Health of Children in Foster Care. *Child Youth Serv Rev.*, 32 (10), 1338-1345. Získáno z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2928481/>.
- Ravalingien, A., Provoost, V. & Pennings, G. (2013). Donor-conceived children looking for their sperm donor: what do they want

to know?. *Facts Views Vis Obgyn*, 5 (4), 257-264. Získáno z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3987373/>.

- Spozdilová, K. (prosinec, 2018). Nárok domnělého otce na styk s nezletilým dítětem během řízení o určení otcovství. *e-pravo*. Získáno z <https://www.epravo.cz/top/clanky/narok-domneleho-otce-na-styk-s-nezletilym-ditetem-behem-rizeni-o-urceni-otcovstvi-108493.html>.
- Šínová, R. & Westphalová, L. (2017). K souladu Biologického a právního otcovství s ohledem na právo dítěte znát svůj původ. *Acta Iuridica Olomucensia*, 12 (3), 72-85.
- Šabatová, A., Šuplerová, P., Ille, K., Jechová, B., Frýdková, L., Hilšnerová, E., Ježek, M., Zaplatílková, H. & Vašíčková, A. (2017). Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě II. Praha: Wolters Kluwer. Získáno z https://www.ochrance.cz/vystupy/edice-stanoviska/Sbornik_Rodina_a_dite-2.pdf.
- Unie otců – otcové za práva dětí. www.unie-otcu.cz. Získáno z <https://www.unie-otcu.cz/media.html>.
- Valc, J. (2018). Právo znát genetický původ jako součást osobnostních práv dítěte počatého anonymním způsobem. *Právník*, 157 (9), 750-762. Získáno z https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2018/9/4.Valc_750-762_9_2018.pdf.
- Valc, J. (2021, leden). Právo znát genetický původ jako součást osobnostních práv dítěte počatého anonymním způsobem. *Právní Prostor*. Získáno z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravo-znat-geneticky-puvod-jako-soucast-osobnostnich-prav-ditete-pocateho-anonymnim-zpusobem>.
- Vláda České republiky. (2021). *Třetí a čtvrtá periodická zpráva o plnění závazků plynoucích z úmluvy o právech dítěte a informace České republiky o plnění opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů*. Dostupné z https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/TRETI_A_CTVRTA_PERIODICKA_ZPRAVA_O_PLNENI_ZAVAZKU.pdf.
- Vláda České republiky. (2021). *Spojená 5. a 6. periodická zpráva o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte*. Získáno z <https://vlada.gov.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>.
- Wade, K. (2017). The regulation of surrogacy: a children's rights perspective. *Child Fam Law Q.*, 29 (2), 113-131. Získáno z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5540169/>.

Krajský soud v Brně [6]

Fotografie

- [1] Děti byly již 3 roky. Guildhall Museum Collection 1-10 Scottish bisque doll c1910 Schoenau & Hoffmeister 3163c, autor: Clem Rutter, 16. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] ESLP se již problematice tzv. putativních otců věnoval. Courtroom European Court of human Rights 02, autor: Adrian Grycuk, 8. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL DEED.
- [3] Právo nikoliv povinnost znát své rodiče. Happy family (1), autor: Catherine Scott, 16. březen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [4] Otec navrhoval provedení testu DNA. DNA Structure+Key+Labelled.pn NoBB, autor: Zephyris, 26. duben 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [5] Stěžovatel byl cizinec bez úmyslu dlouhodobě pobývat v ČR. Nuts Seller with foreigners, autor: Mahmoud Hamed ismailia, 10. listopad 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [6] Krajský soud v Brně. Brno Palace Justice, autor: Radler59, 3. září 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Aktuality české sekce

Barbora Headlandová

Městský soud zrušil zákaz palestinské demonstrace

Dne 18. prosince 2023 zrušil Městský soud v Praze (městský soud) [1] rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy (magistrát) [2] ohledně zakázání shromáždění na podporu Palestiny, které se mělo konat 5. prosince 2023 před budovou Ministerstva vnitra v Praze pod heslem „*From the River to the Sea, Palestine will be free*”. Podle magistrátu mělo shromáždění vyzývat k popírání a omezování „*osobních a politických práv osob pro jejich národnost, původ, politické smýšlení a náboženské vyznání*”.

Městský soud ve svém rozsudku vyzdvihuje důležitost politického práva svobody projevu a práva na pokojné shromažďování, ale také uvádí, že tato práva nejsou absolutní, tudíž je k jejich aplikaci nutno přistupovat restriktivně. Jádrem rozhodnutí poté bylo zjišťování povahy hlavního hesla, k jehož výkladu byl přizván i znalec. Městský soud zdůrazňuje především fakt, že magistrát automaticky považoval heslo za antisemitské, což bylo ovšem nepodložené a nesprávné. Magistrát se měl zabývat obsahem hesla, které nelze vnímat pouze jako heslo „unesené” teroristickou organizací Hamás jenom proto, že část tohoto hesla používá.

Soud rozsudek uzavírá sdělením, že nepopírá, že toto heslo může být negativně vnímáno židovskou komunitou, ovšem v tomto případě shromáždění nemělo proběhnout v místech spjatých s touto komunitou, tudíž se nejednalo o spravedlivý zásah do shromažďovacího práva. Zcela opačně rozhodl jiný senát městského soudu, do této chvíle ovšem nebylo zveřejněno odůvodnění.

Příprava ombudsmana na rozšiřování působnosti

Dne 27. února zveřejnila Kancelář veřejného ochránce práv statistiku, kde uvádí, jak ombudsman v posledních čtyřech letech využíval finanční zdroje z projektu Norských fondů [3], a tím se připravoval na případné rozšiřování svojí působnosti v oblasti ochrany lidských práv.

Soud zjišťoval povahu tohoto hesla [1]

Práce na projektu probíhala od začátku roku 2020 až do konce roku 2023 a pracovalo na něm jedenáct zaměstnanců. Jejich specializací byla především ochrana ohrožených dětí a jejich rodin, rovné zacházení a ochrana před diskriminací. V rámci projektu také docházelo např. k ověřování srozumitelnosti úředních textů či k přípravě odborných podkladů, které mají sloužit především jako připomínky k návrhům právních předpisů či jako vyrozumění vládě. Pro širokou veřejnost bylo vydáno několik příruček pro rodiče a zaměstnavatele týkající se rovného zacházení a diskriminace.

Ombudsman se také více zaměřil na práva dětí. V roce 2022 byla uspořádána dětská konference, kde s žáky základních a středních škol řešil změny na školách, právo na soukromí či přípravu projektů na zlepšování okolí.

Veškerá zmíněná práce a vypracované podklady by poté byly použitelné při případné proměně veřejného ochránce práv v tzv. národní lidskoprávní instituci (NHRI) nebo při zřízení dětského ombudsmana. O obojím uvažuje i předpokládaná novela zákona o veřejném ochránci práv.

Zájemci o antidiskriminační právo se sešli na zimní škole v Telči

Ve dnech 22.–25. února probíhal první (resp. nulový) ročník Zimní školy antidiskriminačního práva pod záštitou Katedry finančního práva a národního hospodářství Právnické fakulty Masarykovy univerzity a pod vedením pana doktora Michala Blažka. Celá akce se konala v Univerzitním centru Telč, takže kromě nabitého programu se studenti a před-

Zimní škola antidiskriminačního práva [2]

nášející mohli pokochat i tímto malebným městečkem.

Tematické bloky, které se týkaly především antidiskriminačního a pracovního práva, ale také judikatury Soudního dvora Evropské unie nebo činnosti ombudsmana, přednášeli jak vyučující z právnických fakult, tak přímo advokáti z praxe. V rámci workshopu si studenti mohli vyzkoušet řešení reálného případu a sepsání antidiskriminační žaloby. Během další přednášky se řešily skutečné případy z oblasti diskriminace na základě zdravotního postižení nebo na základě náboženského vyznání. Zimní škola byla zakončena sociologickou přednáškou o diskriminaci z důvodu věku a na závěr si všichni účastníci mohli vyzkoušet geronto-oblek, který simuluje stáří. Celá zimní škola se nesla ve velmi přátelském a tvůrčím duchu, což se promítlo především do posílení přátelských a kolegiálních vztahů mezi studenty z brněnské a pražské právnické fakulty.

Poznámky

- [1] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2023, č. j. 14 A 166/2023-84.
- [2] Rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 30. listopadu 2023, č. j. MHMP 2503664/2023.
- [3] Projekt *Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR)*.

Zdroje

Bočková, M. (2024, únor). Jak posílit ochranu lidských práv v České republice? Ombudsman čerpal ze zkušeností z Norska [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/jak_posilit_ochranu_lidskych_prav_v_ceske_republice_ombudsman_cerpal_ze_zkusenosti_z_norska/.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2023, č. j. 14 A 166/2023-84. Získáno z <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Html/718157>.

Fotografie

- [1] Soud zjišťoval povahu tohoto hesla. Free Palestine from the river to the sea, Schiedam (2023) 01, autor: Donald Trung Quoc Don (Chū Hán: 徵國華), 30. říjen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Zimní škola antidiskriminačního práva. Město Telč, autor: Barbora Headlandová.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Nešpor, J. E-government jako specifické právní odvětví?. *Jurisprudence* 1/2024.

Prchal, P. Generativní umělá inteligence a porušování autorských práv. *Bulletin advokacie* 3/2024.

Tibitanzlová, A. Trestný čin svěření dítěte do moci jiného a problematika náhradního mateřství. *Bulletin advokacie* 3/2024.

Valešová, K. Nahrazení souhlasu ČAK u multimédií zajištěných při prohlídce advokátní kanceláře optikou judikatury Ústavního soudu. *Státní zastupitelství* 5/2023.

Ilustrační fotografie [1]

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Crnčević, F. Typologie sporů mezi státem a náboženským společenstvím před ESLP. *Jurisprudence* 1/2024.

ESLP: Zdanění příjmů advokátů musí mít “rozumný základ”. *Bulletin advokacie* 3/2024.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Fawn, R., Lang, K., Ogrodnik, Ł., Vášáryová & Cadier, D. Tři dekády zahraniční politiky pohledem zvenku. *Mezinárodní politika* 3/2023.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Stážisté:

Veronika Kubáňová: Veronika studovala právo na Právnické fakultě a lidská práva na Università degli Studi di Udine v Itálii. Během studia pracovala v mezinárodních advokátních kancelářích, avšak i ve větších nadnárodních společnostech. Absolvovala několik zahraničních pobytů, mimo jiné ve Spojených státech amerických. Zajímá se o Sýrii a legalitu ozbrojených konfliktů v mezinárodním právu veřejném.

Adéla Čapková: Adéla studuje práva na Právnické fakultě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a trestním úseku Krajského soudu Brno. Zájem má především o trestní a ústavní právo a také lidská práva. Ráda se věnuje umění, zejména malbě a divadlu.

Klára Popelková: Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Adéla Hrdá: Adéla kombinuje studium Právnické fakulty spolu se studiem Mezinárodních vztahů a Evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V rámci svých studií se zabývá lidskými právy a právem evropským, dále ji zajímá problematika humanitárních intervencí.

Absolvovala zahraniční pobyt na Utrechtské univerzitě, kde se věnovala regionální ochraně lidských práv v Evropě.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám rovnosti pohlaví a práv LGBTIQ+.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Johana Marešová: Johana studuje třetím rokem práva na Univerzitě Karlově. Nejvíce ji baví evropské právo a trestní právo. Během svého studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a v současné době pracuje v advokátní kanceláři.

Sára Aiblová: Sára studuje v posledním ročníku brněnské Právnické fakulty. Během svého studia absolvovala stáže na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu, od druhého ročníku je členkou Akademického senátu PrF. Blízká jsou jí především témata diskriminace, feminismu a vězeňství.

Natália Hamadejová: Natália je studentkou práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se o lidská práva, mezinárodní právo, politiku a diplomacii. Absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí SR, či v kanceláři Michala Šimečku, předs-

dy strany Progresívne Slovensko. Její vášeň jsou všechny druhy umění, filosofie a literatura.

Jan Nevlída: Jan vystudoval Evropské právo a politiky EU na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti se zabývá dotacemi v rámci strukturálních fondů EU. Kromě unijních politik se zajímá o evropskou integraci a o systém ochrany lidských práv na úrovni Evropské unie.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Stážisté:

Le Minh Tam: Tami studuje čtvrtým rokem právo na Univerzitě Palackého. Absolvovala EVS rok v Německu v Tandem Regensburg. Během studia pracovala v advokátní a insolvenční kanceláři. Zajímá se o mezinárodní vztahy a lidská práva.

Mgr. Radek Tesař: Po nedávném dokončení práv na MU pracuje Radek jako asistent soudkyně prof. Ronovské na Ústavním soudu. Současně pokračuje v doktorském studiu na MU, kde se bude blíže věnovat civilnímu právu procesnímu, a to oddlužení. Zároveň jej ale baví i problematika lidských práv a mezinárodní právo soukromé.

Daniela Skácelíková: Daniela studuje politické a humanitní vědy na Sciences Po Paris, nyní tráví poslední rok bakalářského studia na Univerzitě v Oslu. Zajímá ji porušování lidských práv a jeho zdůvodňování a obhajování.

Da Bean Ye: Da Bean je studentkou 4. ročníku PF UK. Během svého studia absolvovala praxi na soudě a v současné době pracuje na pozici paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o lidskoprávní problematiku a obchodní právo.

Karin Lišková: Karin studuje Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia na Masarykově univerzitě v Brně a v současnosti pracuje na Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině. Zájem má především o český organizovaný zločin.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Barbora Headlandová: Barbora momentálně studuje Právnickou fakultu v Brně. Nejvíce jí to táhne do občanského práva, především rodinného, a do civilního práva procesního. Volný čas pak nejraději tráví v opěře nebo objevováním nových kaváren s přáteli.

Anna Pěničková: Anna je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V oboru se zaměřuje hlavně na problematiku genderové rovnosti a diskriminace. Je milovnicí umění, takže ve volném čase ráda chodí do divadla či galerie. Zároveň se sama věnuje malbě.

Denis Pauk: Denis studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se především o teorii práva, právní filosofii a empirické zkoumání práva. Ve volném čase hraje na kytaru nebo žongluje.

Editace a sazba Bulletinu

Mgr. Pavel Doubek, Ph. D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Zpočátku pracoval v Brně v Kanceláři ombudsmana. Po studijním pobytu na univerzitě v Melbourne působil v Praze na Úřadu vlády ČR (odboru kompatibility). Další profesní cesta pokračovala na Taiwan, kde se v letech 2019–2022 v rámci tří postdoktorských projektů podílel na zřizování místního národního preventivního mechanismu. V rámci těchto projektů vyučoval i jako externí pedagog na Soochow University v Taipei a poskytoval poradenství Národní lidskoprávní instituci při kontrolách věznic. V současnosti je opět hrdým Brňanem a zájem o lidská práva si doplňuje o správně-právní agendu jako asistent soudce na Nejvyšším správním soudě.

Jakub Dubják: Jakub je stážistou v české sekci. Kromě toho je i spolupracovníkem Centra pro lidská práva a demokracii a má na starosti sazbu Bulletinu lidských práv a Czech Human Rights Review.

www.centrumlidskaprava.cz